

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Diplomová práce

CESTOPISNÁ LITERATURA VE VÝUCE REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE AMERIKY

Vypracoval: Ondřej JELÍNEK
Vedoucí práce: Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.

České Budějovice 2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

podpis

Poděkování

Velké díky patří vedoucí mé práce Petře Karvánkové, která mi pomáhala během psaní této diplomové práce svými podnětnými návrhy. Také bych chtěl poděkovat svým nejbližším, kteří mě v mém úsilí podporovali.

ANOTAČNÍ LIST DIPLOMOVÉ PRÁCE
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Autor: Ondřej Jelínek

Katedra: Geografie

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství zeměpisu pro 2. stupeň ZŠ
Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Mgr. Petra Karváňková, Ph.D.

Název: CESTOPISNÁ LITERATURA VE VÝUCE REGIONÁLNÍ
GEOGRAFIE AMERIKY

Druh práce: Diplomová práce

Rok odevzdání: 2014

Počet stran: 75 + 60 příloha

Anotace:

Diplomová práce je složena ze dvou základních celků. V první části je provedena rešerše odborné zeměpisné literatury, populárně naučné literatury, cestopisné a didaktické literatury a učebnic zeměpisu pro druhý stupeň základních škol a nižší stupně víceletých gymnázií. Druhá část práce je tvořena vlastní výukovou příručkou pojednávající o regionální geografii Severní Ameriky, konkrétně o Spojených státech amerických. Autor na základě svých vlastních cestovatelských zkušeností předkládá žákům zeměpisné učivo 2. stupně základních škol prostřednictvím cestopisného příběhu. Výuková příručka je vytvořena v programu Microsoft Publisher 2010. Cestopis je doplněn rozšířenými definicemi použitých pojmů, tabulkami, barevnými schémata a vlastními fotografiemi, které byly pořízeny během cest po USA.

Klíčová slova: Amerika, USA, cestopis, výuková příručka, regionální zeměpis

ANNOTATION OF THE DIPLOMA THESIS

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA IN ČESKÉ BUDĚJOVICE

FACULTY OF EDUCATION

- Author:** Ondřej Jelínek
- Department:** Geography
- Study programme:** M7503 Teaching at Primary Schools
- Field of study:** Teaching of geography at the 2nd stage of Primary Schools
Teaching of at the 2nd stage of Primary Schools
- Thesis supervisor:** Mgr. Petra Karvánková, Ph.D.
- Title:** Travel literature in the teaching of regional geography of America
- Thesis type:** Diploma thesis
- Year:** 2014
- Number of pages:** 75 + 60 pages of attachment

Annotation:

This Diploma thesis consists of two basic parts. In the first section includes research on specialist geographical literature, nonfiction literature, travel and didactic literature and geography textbooks for the upper primary school. The second section of the thesis comprises of my own teaching manual which focuses on the regional geography of North America, specifically the United States of America. Based on his own traveling experience the author presents the pupils the geographic curriculum of the upper primary school through the medium of a travel story. The teaching manual was created in Microsoft Publisher 2010. The travel book is complemented by extended definitions of terms, tables, colour schemes and a number of personal photographs which were taken during journeys around the USA.

Key words: America, USA, travel book, teaching guide, regional geography

OBSAH

OBSAH.....	6
1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE	7
2 CESTOPIS	10
2.1 Vysvětlení pojmu a funkce cestopisu.....	10
2.2 Historický vývoj cestopisné literatury	13
2.3 Možnosti pedagogického využití cestopisu ve výuce	16
3 DISKUZE S LITERATUROU	19
3.1 Odborná zeměpisná literatura	20
3.2 Populárně naučná zeměpisná literatura	25
3.3 Vybraná didaktická literatura a vzdělávací dokumenty	36
3.4 Učebnice zeměpisu pro 2. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnází.....	39
4 METODIKA DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	44
4.1 Metodika hodnocení získaných podkladů.....	44
4.2 Metodika tvorby vlastní výukové příručky	47
5 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ	49
6 POPIS VLASTNÍ KONCEPCE VÝUKOVÉ PŘÍRUČKY PRO VÝUKU REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE USA	53
7 ZÁVĚR	59
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ.....	61
9 SEZNAM PŘÍLOH.....	75

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE

MOTTO: „Řekni mi a já zapomenu, ukaž mi a já si možná vzpomenu, zapoj mě a já pochopím.“

Confucius

Cílem této práce je přispět k vytvoření takové výukové zeměpisné příručky, která, jak napovídá motto v úvodu, povede nejen k tomu, že si ji žák přečte, ale také probírané látce porozumí, učení ho nebude trápit, ale bavit, a proto si nové informace lépe zapamatuje.

Důvod pro zvolení tohoto cíle pro diplomovou práci spočívá v autorových vlastních zkušenostech ze základní školy, kdy pro něj byl zeměpis nad strohými a formálními učebnicemi nudný a nezábavný. V době vysokoškolských studií pak autor dospěl k závěru, že samotný obsah zeměpisu lze podat zajímavou, zábavnou formou, což ale ve většině učebnic chybí.

I ve vztahu k autorovým častým cestám do zahraničí se zeměpisné informace staly nezbytnými, zároveň autor během cestování načerpal mnoho cenných informací, zkušeností a získal mnoho materiálu, který lze použít při výuce zeměpisu tak, aby žáka zaujal a o předmět se více zajímal.

Při rozmyšlení, který žánr nejvhodněji propojuje zeměpisná fakta tak, aby byla zábavná a pro čtenáře přitažlivá, byl vybrán cestopis, který se sám o sobě těší velké popularitě. Svou formou totiž není náročný, je spíše zábavný. Lehce se čte, ale zároveň

předává množství cenných informací. Pokud cestopis takto funguje u široké populace, není důvod, proč by stejnou funkci nemohl plnit i u žáků základní školy.

První část diplomové práce je věnována vymezení pojmu cestopis, jeho historii, charakteristice, funkci a možnému využití v učitelské praxi. Dále je populárně naučná a odborná literatura s cestopisnými prvky podrobena rešerši a v diskuzi je podrobně analyzována. Následně je uskutečněno studium odborné pedagogické, didaktické a psychologické literatury, zvláště pro co nejlepší získání představy o tom, jaké nejvhodnější pedagogické metody by měly být využity při tvorbě samotné příručky.

Na základě všech získaných údajů a poznatků bude sestavena výuková příručka s prvky cestopisu pojednávající o části Severní Ameriky, konkrétně území Spojených států amerických, na které by zároveň mělo být demonstrováno účinné prolínání odborných zeměpisných informací předložených v cestopisném příběhu spolu se zábavnou formou výkladu prostřednictvím různých forem kvízů, shrnutí a fotografií.

Hlavním cílem této diplomové práce je tedy vytvoření učebního textu v podobě výukové příručky pro výuku regionální geografie USA na 2. stupni základních škol, zpracovaného ve formě využívající kompoziční prvky cestopisu.

Hlavnímu cíli předchází zhodnocení možností využití cestopisné literatury jako učební pomůcky při výuce regionální geografie Amerik a studium související literatury.

Naplnění cílů práce usnadní zejména autorovy uskutečněné cesty do Severní Ameriky, konkrétně do Spojených států amerických, což bylo hlavním motivačním prvkem pro napsání této diplomové práce.

Autorovým osobním cílem je pak dokázat, že výuka zeměpisu může být pro žáky zábavná, poutavá a přitom velmi přínosná. Tyto cíle má výuková příručka naplnit v praxi a autor je přesvědčen, že k naplnění těchto cílů skutečně dojde.

2 CESTOPIS

2.1 Vysvětlení pojmu a funkce cestopisu

Pro pochopení pojmu je potřeba si nejprve správně definovat pojem cestopis. Dle *Encyklopedie literárních žánrů* (Mocná, Peterka, 2004, str. 75) je cestopis „*próza zachycující průběh putování objevovaným zeměpisným prostorem*“. Mezi základní znaky cestopisu patří osnova z konkrétního putování doplněná subjektivním prožíváním autora. Autor čtenáři přibližuje danou zemi, svůj příběh ohraničuje odjezdem a návratem do domovské země, čímž umocňuje pocity odloučení v jiné zemi, ve které je ve skutečnosti cizincem. Proto je často znakem cestopisu neustálé porovnávání či hodnocení situace na základě vlastních autorových kritérií. Autor je v cestopise svému čtenáři blízký, příběh je vyprávěn v první osobě jednotného čísla a skládá se různých prožitých příběhů v daném místě. Celý cestopis lze psát buď na základě časové osy, kdy autor popisuje své cestování přesně tak, jak probíhalo, nebo na základě prostorové osy, kdy je cestopis rozvržen do jednotlivých oddílů dle míst, oblastí, apod. (Mocná, Peterka, 2004).¹

V dnešní době se mezi cestopisy řadí převážně díla, která nelze zařadit mezi jiné žánry umělecké prózy, zvláště z důvodu převahy věcných informací o dané zemi, případně o jejích obyvatelích. Pokud by se mezi cestopisy totiž řadila i díla, ve kterých převažují autorovy subjektivní dojmy, které ani nemusí mít značnou souvislost s místem pobytu (např. filozofické rozjímání o vlastním životě na základě toho, že je člověk odloučen od domova či svých blízkých), stal by se ze žánru jeden velký chaos, kdy by

---

¹ Srov. Pojman, 2010, kde je vyprávění seřazeno podle časové posloupnosti, nebo Holcová, c2001, kde jsou naopak příběhy řazeny spíše tematicky, přičemž autorka využívá zážitků z různých cest.

bylo nutno začít rozlišovat mezi jednotlivými podkategoriemi (Findra, 1987). Takové další členění by pak mohlo spíše mást čtenáře, který si koupí „cestopisnou“ literaturu, ale čte pak o autorových vzpomínkách na mládí.

Cestopis řadíme na pomezí mezi věcnou a uměleckou literaturu, i když se častěji blíží spíše literatuře umělecké. Využívá tři základní postupy – vyprávění, popis a úvahu, přičemž lze hovořit o největším zastoupení složky vyprávění a o spíše menším zastoupení složky úvahové (Findra, 1987).

Dle Karpatského (1997) patří cestopisná literatura mezi vůbec nejstarší žánry u nás i ve světě. Obsahuje určitý druh tradice, která je uchována především ve starších dílech z minulého období. Jedná se o knihy psané formou dokumentu jak v umělecké, tak v publicistické podobě a autor se zde zabývá popisem vlastních, nebo i cizích cest. Příběh je líčen z krajů a míst, kde zpravidla ztělesňuje svou osobnost v příběhu, do kterého vkládá určitý druh faktu, ale i fantazie. Vždy je hodnocena celková estetičnost a kvalita díla jako takového, spíše než autentičnost a fakt, na kterém se zakládá (Karpatský, 1997).

Postupem času se začalo rozlišovat mezi cestopisem reálným (který popisuje viděné a prožité skutečnosti) a fantastickým (kde jsou reálie vybájené). Fantastický cestopis (v anglické literatuře se označuje jako mythology-fiction) se u nás netěší přílišné oblibě, má ale těsné vazby na literaturu science fiction, která se s ním občas prolíná, např. v díle Julese Vernea – Cesta na Měsíc. Reálný cestopis je tedy značně rozšířenější a také rozmanitější.

Podle stylu autorova vyprávění lze rozlišit cestopis narativní, kdy převládá spíše epičnost a zážitky, a cestopis deskriptivní, kde převládá dokumentárnost a věcnost.

Druhý typ cestopisu může v krajnější podobě připomínat až literaturu faktu, a záleží hodně na autorově umění, aby se z něj nestala pouze popisná příručka. Cestopis narativní je tak častějším, už pro svou charakteristiku, která inklinuje spíše k pobavení čtenáře, který si u knihy odpočine a tím pádem po ní sáhne raději (Mocná, Peterka, 2004).

V dílech dnešních pak převažuje snaha o autentičnost, o dobré zprostředkování cizí země a života v ní, aby čtenář nenabyl dojmu, že autor si celou cestu vymyslel. Mnoho čtenářů také v cestopisech hledá poučení pro vlastní cesty, a tak si mnozí autoři zakládají na tom, že podle jejich vyprávění se lze vyvarovat častých omylů, které turisty provázejí při cestování do zcela nové země. Pro cestopis je charakteristická tato blízkost autora a čtenáře, která je charakterizována právě častým aktivním využitím poznatků z cestopisů – a autorovou vědomostí o tom, že jeho poznatky budou takto využívány (Mocná, Peterka, 2004).

Hlavním zdrojem informací jsou vizuální a zvukové zážitky, se kterými se autor setká na cestách poslechem příběhů a historek. Dále využívá mnoho dalších pramenů, které utvářejí cestopis. Autor se zabývá geografickou polohou, kulturou země, jejím sociálním postavením, ale také krásami a problémy lokality, které jsou vždy dobrým tématem pro konečného čtenáře, studenta, geografa i obyčejného člověka (Karpatský, 1997).

Hlavní myšlenkou cestopisu je snaha o předání nové, nebo jen ucelené informace o místě, které autor popisuje, a dát tak možnost poznat o kus více z našeho světa. Proto tento žánr nese označení populárně naučný, prolíná se mezi literaturou

dokumentární a uměleckou. Cestopis by měl obsahovat správnou vyváženost ve všech směrech tak, aby byl pro čtenáře přitažlivý a zároveň přínosný.

Když shrneme tyto základní poznatky definující cestopis, nalezneme v něm zejména funkci poznávací, kterou čtenáři cestopis přináší díky informacím o nové zemi, místě, apod. Zároveň je zde zastoupena funkce zábavná. Čtení cestopisu rozšiřuje čtenářovy obzory, prohlubuje vědomosti, podporuje fantazii a představivost.

2.2 Historický vývoj cestopisné literatury

Jak již bylo zmíněno v úvodu, cestopisná literatura patří mezi vůbec nejstarší žánry u nás i ve světě.

Úplné počátky a první známky cestopisu jsou dochovány z období antiky kolem roku 150. V době vzniku těchto „děl“ bylo od počátku patrné, že míra mezi faktem a vyprávěným příběhem zde nehraje velkou roli. Vznikají tak často nerealistické povídky s vymyšleným příběhem, kde jen velmi málo odpovídá skutečnosti. Mnohdy nově vznikající dokumenty připomínají spíše sebestředné vyprávění o samotném objeviteli než popis nově objevené krajiny. Jedním z takto nejslavnějších „cestopisů“ je Homérova Odyssea, která vykazuje jasné znaky narativního cestopisu, avšak zaměřeného často silně na hlavní postavu (Mocná, Peterka, 2004). Často tak autoři vzdávají hold velikánům dané doby. Mezi další známější díla můžeme např. zařadit i dílo Pausaniáse, který popsal putování Řeckem známého vojevůdce G. I. Caesara (Karpatský, 1997). Zaměřuje se tak na současný stav společnosti, mravy a nešvary země galské při dobývání země pro říši římskou. Další velmi oblíbené, ale zcela vymyšlené příběhy byly Cesty kolem světa rytíře Jana Mandevilly, které sepsal J. De Bourgonne ve

14. století. Mezi realističtější díla patřil Milión Marca Pola, který byl přeložen do českého jazyka a řadil se k neznámějším u nás. Autor zde popisuje svoje cesty po daleké Asii a ruské Sibíři. V době objevení Ameriky Kolumbem (1492) bylo popsáno mnoho zámořských plaveb, suchozemských cest, získáno mnoho poznatků z cizích krajů a míst do té doby pro většinu lidí neznámých. Mezi dobře známá díla patří Cesta kolem světa z roku 1777, která popisuje objevy a plavby kapitána Cooka. Kontrastem jsou úsměvné a spíše vymyšlené cestopisné Gulliverovy cesty. Tímto směrem se vydávalo mnoho velkých básníků produkujících cestopisnou literaturu, mezi kterými byl i J. W. Goethe a další (Ohler, 2003).

Na našem území v období renesance kolem 15. století vzniká první kvalitnější cestopisná literatura. Především v dobách Jiřího z Poděbrad a Lva z Rožmitálu dochází k rozkvětu vedle tradiční náboženské literatury i poznávacích, obchodních a diplomatických dokumentů, které můžeme s lehkou nadsázkou označit za první průkopnické cestopisné listy. Všechny tyto texty měly výchovný a vzdělávací charakter a ve své době byly důležitou složkou ve výuce.

V období renesance mezi novodobé české spisovatele cestopisného žánru patří bezpochyby Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic (1564-1621), významný šlechtic, politik a hudební skladatel, který byl popraven jako protihabsburský představitel na Staroměstském náměstí. Další velice významný představitel byl Jan Neruda. Ve 20. století jako první u nás přenáší do cestopisu grafické obrázky a dává tak nový rozměr cestopisnému příběhu. K dalším průkopníkům bezpochyby patří Karel Čapek, Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund (Rozhoň, 2005). Poslední dva jmenovaní podnikali cesty za účelem poznání a vytvoření cestopisných knih do Afriky, Jižní Ameriky, Asie i

Oceánie. Z těchto cest vznikala například díla jako Afrika snů a skutečnosti, Tam za řekou je Argentina, Přes Kordillery.

Slibnou budoucnost cestopisů si můžeme demonstrovat v dnešní době na stále vzrůstající oblibě jejich zatím elektronických verzí. Internetové prostředí se plní čím dál více cestovatelskými blogy, které zábavně a čtivě předávají internetovým uživatelům důležité informace o navštívené zemi umně skryté v poutavém vyprávění. Namátkou lze vybrat ty nejvěhlasnější z nich, jako jsou www.hedvabnastezka.cz, www.cestovatel.cz, www.kalimera.cz, a www.travelblogs.com. Sám autor této práce se před svou cestou do Severní Ameriky inspiroval mnoha články s potřebnými informacemi na webových stránkách www.chcidoameriky.cz či www.cestovani-po-USA.cz. Stránky jsou tvořeny týmem lidí, kteří mají za sebou většinou více návštěv daného státu, předkládají plány trasy, informace o potřebných dokumentech k vyřízení, ubytování, stylu života tamního obyvatelstva apod. Tyto stránky se vyvinuly až na úroveň spolupráce s externími uživateli, kteří texty, zážitky a příběhy tvůrců stránek doplňují o své rady a vlastní zkušenosti. Vzniká tak téměř živý organismus na bázi moderního interaktivního cestopisu. Dnes jsou k dispozici dokonce weby, které umožňují ubytovat se na své cestě u místních obyvatel a poznat tak na vlastní kůži místní způsob života, zvyky a kulturu (www.airbnb.com, www.couchsurfing.com). Autor právě tímto způsobem našel výhodné ubytování v jednom z nejdražších měst světa – New York City. Stále oblíbenějšími se stávají také cestopisné časopisy jako **Koktejl, Lidé a Země**, případně cestovatelské televizní pořady (**Objektiv, Toulavá kamera, Koření, Na cestách**), zde už se ale odchylujeme od klasického cestopisného žánru.

2.3 ***Možnosti pedagogického využití cestopisu ve výuce***

Možnosti využití cestopisu ve výuce zeměpisu v podstatě není věnována žádná literatura. Bylo tedy na autorově zamyšlení, jakým způsobem může cestopisný příběh zeměpisnou výuku oživit a vhodně doplnit.

Ačkoli ne přímo cestopisu, ale práci se souvislým textem se věnuje v odborném časopise *Geografické rozhledy* Řezníčková (2008a, 2008b). Ta se ve svých statích **Čtení v hodinách zeměpisu** věnuje přínosu aktivního čtení textu v zeměpisných hodinách a práci žáků s tímto textem. Řezníčková zde poukazuje na častý problém i starších žáků, např. na vysokých školách, kteří mají problém vyhledat důležitá fakta ve zhuštěném textu nestrukturované publikace, kde je absence prvků klasické učebnice. Pro žáka je proto práce se souvislým textem o to těžší, musí si mezi řádky sám nalézt odpovědi a důležité klíčové pasáže, díky kterým si udělá celkovou představu o daném tématu. Přesto je tento způsob nenahraditelný zestručněným výkladem učitele. Tento výklad žák poslouchá pouze pasivně, není při něm nucen sám přemýšlet a nemůže se k němu v případě potřeby znovu vrátit (Řezníčková, 2008a). Tento způsob práce se čtením textu ve výukových hodinách lze převést mimo jiné i na příklad výukové příručky s cestopisným textem. Mnoho dnešních pedagogů namítne, že v nedostatečném počtu výukových hodin není jednoduše časový prostor pro pravidelnou práci s geografickým textem. Ovšem pouze opakování a procvičování této činnosti může vést k úspěchu a k osvojení si aktivního čtení. Zároveň jej nelze nahradit například formou domácí práce, jelikož v domácím prostředí není možné procvičit pochopení textu žákem. Ve třídě plné spolužáků zocelujeme žáka v této dovednosti i díky tomu, že je schopen porozumět textu i v rušnějším prostředí. Zároveň během společné práce

dochází k učení se navzájem, když žáci mají shrnout, co se v textu dověděli, případně si vyjasňují body, kterým neporozuměli (Řezníčková, 2008b). Rozvíjení kritického myšlení žáka, porozumění odbornému textu a případně následná diskuze nad odborným textem, ať už cestopisným, nebo jiným, je důležitou součástí celkového rozvoje jedince.

Není novinkou, že dnešní moderní učebnice se snaží předkládat výuku zábavnou formou, hojně využívají doplňující text k motivaci žáka, k podnícení jeho samostatné práce s učebnicí a k probuzení zvědavosti. Často se využívají k doplnění základního didaktického textu například literární úryvky, apod. Stejně motivačně by mohl fungovat i text cestopisný. Na rozdíl od minulosti se dnešní cestopisy nevyznačují smyšlenými příběhy a prvky, ale zakládají se na reálných zážitcích vypravěče, na jeho subjektivním hodnocení cizí země, na skutečných pocitech či setkáních s tamními obyvateli. Tím v sobě cestopis skrývá výukovou informaci, aniž to je na první pohled žákům patrné. Didaktické sdělení předané jinou formou než pouhým strohým sdělením v definici, například skryté ve vtipné příhodě, si žák snáze vybaví ve chvíli, kdy bude potřeba. U mladších dětí je možné využít nejprve výpiskovou metodu. Žák v cestopisném textu hledá nosné informace a ty může následně procvičit například v hravých cvičeních, doplňovačkách, kvízech, atd.

Výhodou cestopisného textu je možnost propojit jej s dalšími předměty na základě mezioborových vazeb. O cestopisu jako literárním žánru se žáci dovídají také ve výuce českého jazyka a literatury. Starší cestopisy zmíněné výše obsahují historické informace, které jsou stěžejní ve výuce dějepisu. Cestopis hovořící o fauně či flóře zabíhá svým obsahem do přírodopisného učiva. Autor cestopisu často popisuje životní styl v navštívené zemi, popisuje svá setkání s obyvateli a tím se žák nepřímou dovedá o

sociálních a kulturních aspektech země, o palčivých problémech, které stát sužují, o politické, ekonomické, hospodářské situaci v zemi. V cestopise se zkrátka prolíná mnoho oborů a vědních disciplín, je pouze potřeba tuto multifunkčnost správně uchopit.

3 DISKUZE S LITERATUROU

Kapitola Diskuze s literaturou je věnována diskuzi nad jednotlivými zdroji, ze kterých byly čerpány informace a tvořeny podklady k vytvoření výukové příručky. Zdroje jsou navzájem porovnávány dle rozličných hledisek uvedených v kapitole Metodika diplomové práce, autor si všímá společných znaků či naopak rysů, které se vymykají běžnému zpracování. Potažmo můžeme říci, že se jedná o hodnocení kvality daného díla, ačkoli se jedná o subjektivní názor se silným zaměřením na problematiku této diplomové práce.

Pro lepší přehlednost byla literatura rozdělena do kategorií odborná zeměpisná literatura, populárně naučná zeměpisná literatura, vybraná didaktická literatura a vzdělávací dokumenty a učebnice zeměpisu pro 2. stupeň základních škol a pro nižší ročníky víceletých gymnázií.

Problémem, se kterým se autor během shromažďování materiálu do diskuze potýkal, bylo nerovnoměrné množství literatury pojednávající o Severní a naproti tomu Jižní Americe. Drtivá většina kvalitní literatury se věnuje Severní Americe, Kanadě a Spojeným státům americkým, a to jak v případě odborné, tak cestopisné literatury. Absenci jihoamerické zeměpisné literatury si autor vysvětluje větší rozmanitostí severoamerické části kontinentu, ale také vyšší turistickou oblibou, které se Severní Amerika těší. Autor si je vědom, že turismus postupně začíná vzkvétat i v Jižní Americe, ale do literatury se tento trend promítá přeci jenom o poznání pomaleji.

3.1 **Odborná zeměpisná literatura**

S odbornou zeměpisnou neboli geografickou literaturou se setkáváme většinou v okamžiku, kdy potřebujeme objasnit konkrétní geografický problém, proniknout do dané geografické oblasti, zjistit o určitém jevu či místě co nejvíce detailů. Jak už napovídá sám název, po studiu literatury v této kategorii získáváme odborné vědomosti, nikoli obecné informace. Můžeme tak sáhnout po publikaci osvětlující nám například geologii daného státu, vodstvo, pohoří či specifika místních obyvatel nebo celý vývoj a historii daného území. Kromě obsahových stránek dané literatury si autor v rozboru literatury všímá také formálního a grafického zpracování knih, zamýšlí se nad tím, jakým způsobem dílo působí po otevření na čtenáře a jak se nové informace z knihy čtou. Během tohoto hodnocení bere autor v potaz i možnost, že do knihy nahlíží mladý čtenář a všímá si tedy specifík knihy, která jsou vhodná pro tuto cílovou skupinu a dala by se případně využít v tvorbě vlastního výukového materiálu.

Po dlouhé rozvaze se autor práce rozhodl do této kategorie zařadit i často velmi oblíbené encyklopedie a lexikony zemí světa. Dle autorova názoru se jedná o literaturu na pomezí odborné a populárně naučné literatury, ale jelikož v encyklopediích, které byly nakonec vybrány do diskuze jako kvalitní a zdařilé, převažují odborné informace mnohdy ve vyčerpávajícím rozsahu a pojednávající o celém americkém kontinentu a všech jeho státech, byla tato specifická skupina zařazena pro účely této práce do kategorie odborné zeměpisné literatury.

Velmi přínosnou odbornou knihou k tématu této diplomové práce je **Severní Amerika** (Votýpka, Janoušková, 1987). V obsahové stránce se dotýká všech důležitých geografických témat. Logicky je sestaven obsah, který se v kapitolách zaměřuje na

všechny základní body, které by se měli dozvědět i žáci základních škol – přírodní poměry, regionální přehled, historie a ekonomický vývoj, který pod sebou skrývá i popis obyvatelstva. Dle hodnocení autora je kladen větší důraz v této publikaci na fyzicko-geografické poměry Severní Ameriky. Precizní popis obrazu severoamerické krajiny, včetně jejího nerostného složení, je zcela vyčerpávající a zabíhající do příliš velkých detailů. Oproti tomu druhá část knihy věnující se sociokulturním tématům je na úkor části první zanedbána a vzhledem ke stáří této publikace už dnes není přesná.

Odlišně pojatou knihou, co se struktury týče, je velký obsáhlý titul **Amerika, Od Aljašky po Ohňovou zemi** (Kolektiv autorů, 1998). Na bezmála 460 stranách popisuje ve 42 kapitolách pojmenovaných podle vlastních jmen amerických států každý stát Severní či Jižní Ameriky dle jeho specifik. Vyčerpávající je kapitola o Spojených státech amerických. Pojednává o historii, průmyslu i hospodářství v USA. Základní kapitoly jsou rozděleny na předválečnou dobu a dobu po druhé světové válce a věnují se klíčovým historickým postavám či problémům jako bylo otroctví, velká ekonomická krize, USA ve válce. Další kapitoly obsáhle popisují kulturu či americkou společnost. Bohužel v kapitolách popisujících fyzicko-geografické poměry země a konkrétní města už kniha není příliš obsáhlá. Oproti rozsáhlým článkům o historii se kapitolou „Od New Yorku k San Franciscu“ a „Od Grand Canyon k Rio Grande“ dostane čtenář na konec skutečně velmi rychle. Naproti tomu si běžný člověk po přečtení podrobných kapitol o historii jen stěží odnese většinu nabytých informací. Knize chybí rovnoměrné rozložení pozornosti všem svým kapitolám a tématům. Pozornost je zaměřena zejména na historii, dějiny a zajímavosti konkrétního amerického státu. Závěrem však můžeme říci, že je autorem velmi kladně hodnoceno celkové zpracování titulu, kde se snoubí umné

prolínání znaků jak odborné literatury (historie, vývoj, dějiny), tak barevných zvýrazněných částí se zajímavostmi, mistrných kvalitních fotografií ve velkém formátu a závěrečného shrnutí v kapitole „Data, fakta, tipy“, které velmi připomíná shrnutí známé z průvodcovských publikací, ale pomáhá čtenáři utřídit si nové vědomosti. Popisy jsou občas až velmi dlouhé a vyčerpávající, tudíž ne zcela vhodné do příručky pro žáky. Ocenit bychom měli vsuvky narušující tuto jednotvárnost, stejně jako fotografie či závěrečná shrnutí, která nám pomohou ucelit si celkové postřehy z kapitoly. Na stejném principu by měla fungovat příručka pro základní školy.

Naprosto odlišná situace je u odborných knih orientovaných pouze na konkrétní jev, či problém, což je patrné už z názvu knihy. Takovou publikací jsou například **Dějiny Spojených států amerických** (Tindall, Shi, 2008), kde je už z názvu patrné, že se zde například o rázu krajiny a geografii dané země nic nedozvíme, zatímco o objevení Ameriky, koloniích, nezávislosti, americké revoluci, válkách či amerických prezidentech nám je prezentován bezchybný výklad. Kniha velice podrobně vykládá o dějinách USA od počátků dějin až po současného amerického prezidenta Baracka Obamu. Ve svých kapitolách obsahuje jen souvislý text bez jakýchkoli zvýraznění důležitých pojmů či odlišení textu. Jen ojediněle je text doplněn malým černobílým ilustračním obrázkem či mapkou, barevné fotografie tato publikace neobsahuje. Souvislý hustý text se téměř bez přerušení v dlouhých odstavcích rozléhá na 904 stranách. Podobnou koncepci pojali i Votýpka, Janoušková (1987). Sice je text častěji narušen barevnou fotografií, která probudí potřebnou zvědavost a zvědavost, ale samotný text je jednotvárný, což způsobuje rychlou ztrátu pozornosti a koncentrace čtenáře, potažmo žáka.

Tento druh knih není pro svou odbornost a obsahovou náročnost snadnou literaturou, k obohacení dětí či mládeže jsou nepoužitelné. Podobné zacílení jen na konkrétní téma, tentokrát z geografického hlediska, můžeme nalézt v díle **Světová pohoří, Amerika** (Šlégl a kolektiv, 2003). O něco větší výhodou oproti Dějinám USA je, že během četby o pohořích USA se logicky dozvídáme také přidružené informace o místní fauně, flóře nebo podnebí. Publikace informuje čtenáře o pohořích celého amerického kontinentu. Před popisem konkrétních oblastí nás publikace seznamuje s geologickým vývojem celé Ameriky. Jako pozitivní hodnotí autor této práce shrnutí Přehledy a rekordy rozdělené jednak pro Severní a Střední Ameriku a jednak pro Jižní Ameriku. U každé kapitoly věnující se konkrétnímu pohoří nalezneme mapu s vyznačenou oblastí pro pohoří, geologické složení pohoří, již výše zmíněná fauna, flóra, vodstvo, podnebné pásy i osídlení dané oblasti. Kniha je velice přehledná, doplněná barevnými fotografiemi a mapami. O pojednávajícím tématu podává ucelené a obsáhlé informace, ovšem o tématech nesouvisejících s pohořími se dozvíme jen velmi okrajově.

Rozsáhlou publikací, po které můžeme sáhnout, je také **Geografie Kanady** (Hynek, Kovaříková, 2003). Přehledně informuje o Kanadě z nejrůznějších hledisek, ať jde o místní obyvatelstvo, průmysl či kulturu. Na konci každé kapitoly, která je čistě faktografická, je výňatek z cestopisu, který se dotýká právě probraného tématu. Tato publikace se tak svým způsobem blíží výukové příručce, kterou autor zpracovává pro žáky základních škol, nicméně jde spíše o vysokoškolskou učebnici. Celá koncepce publikace je tak poněkud jiná, navíc jde o poměrně strohý text, který není nijak barevně či zřetelně výrazně doplněn.

Z kategorie geografických učebnic pro vysoké školy, které poskytují mnohdy přehledné a výborně odborně zpracované údaje, můžeme uvést ještě publikaci **Latinská Amerika v přehledu a cvičeníh** (Hübelová, Chalupa, 2012), která podává uceleným způsobem velké množství informací o Latinské Americe. Svým grafickým zpracováním je však velmi strohá a pro žáky základních škol tedy nevhodná, zvláště v kombinaci s náročněji pojatým textem. Znatelně rozpracovanější grafiku pak má **Regionální geografie Latinské Ameriky a Karibiku** (Fňukal, Šebesta, 2013). Zde je text doplněn grafy a mapkami, na boku stránky jsou zvýrazněna klíčová slova a text je také mnohem přehledněji členěn. Čtenáře tedy zaujme více než předchozí uvedené publikace a může mu tak pomoci zapamatovat si více informací. Oproti tomu lze jako příklad textu zcela nevyhovujícího pro účely této práce uvést publikaci **Státy Jižní Ameriky – sever** (Pavlů, 2000). Publikace uvádí pouze zcela základní informace o státech na severu Jižní Ameriky a je bez výraznějších grafických prvků. Právě kvůli výskytu publikací tohoto typu je třeba vždy dobře zvážit, kam čtenář upře svou pozornost a kterou knihu si vybere.

Pouze o specifické oblasti, v tomto případě o zvláště jednotlivých regionů, informuje dvojice publikací **Severní Amerika – Země a život** (Farb, 1975) a **Jižní Amerika – Země a život** (Bates, 1975). Obě rozsáhlé publikace se okrajově dotýkají i geografických, historických a kulturních aspektů Amerik, ale hlavně se zaměřují na faunu, která je dopodrobna popsána včetně velkého množství fotografií a obrázků. Části této publikace by mohly být využity při výuce, ale je spíše na nastavení výkladu, zda je využít v zeměpise nebo v přírodopise – i zde je však patrné prolínání jednotlivých oborů ve výuce.

Další obsáhlou skupinou zastoupenou v kategorii odborné zeměpisné literatury jsou již výše zmíněné encyklopedie a lexikony světa. Jejich obsah se skládá zejména z hojně zastoupených barevných ilustračních fotografií, které přinášejí čtenáři obraz dané země a vtahují jej do svého příběhu. Zároveň se věnují státům napříč celou Amerikou, právě v těchto dílech nalezneme základní, ale i rozšířené informace o státech jak Severní, tak Jižní Ameriky.

Typickou publikací je například **Encyklopedie Zeměpis světa** (Kolektiv autorů, 1994), **Lexikon zemí světa** (Kolektiv autorů, 2005a), **Lexikon zemí – Amerika (Severní, Střední, Jižní) a Karibik s aktuálním atlasem** (Kolektiv autorů, 1994). Tyto publikace se alespoň okrajově věnují všem státům amerického kontinentu. Státu je vždy věnována jedna strana či dvoustrana, nechybí stručná tabulka zajímavostí a kapitoly o fyzicko-geografických poměrech, hospodářství, historii, ale i zajímavostí.

3.2 Populárně naučná zeměpisná literatura

Obecně populární literatura vychází z latinského výrazu *popularis* = *srozumitelný lidu*, jedná se o beletristickou literaturu zaměřenou na bezprostřední a všeobecně přístupnou komunikaci s širokou čtenářskou obcí, jak uvádí Encyklopedie literárních žánrů (str. 501, Mocná, Peterka, 2004). Koncepce populární literatury však ani ve světě není jednotná. Hlavním záměrem populární literatury je oslovení co největšího okruhu čtenářů. Tato literatura může mít různé varianty žánrů (Mocná, Peterka, 2004).

Na základě těchto znaků autor vytvořil pomyslné skupiny publikací, které řadí do kategorie populárně naučné zeměpisné literatury. Pro účely této diplomové práce má

význam populárně naučná literatura pojednávající o geografických tématech a tím je jistým způsobem obohacující pro své čtenáře. Do této kategorie autor řadí převážně díla cestopisného charakteru, mnohdy s průvodcovskými prvky. Zvláštní skupinou literatury, která ovšem naplňuje výše zmíněná kritéria, je cestovatelský průvodce. Těm se autor okrajově věnuje na konci této kapitoly.

Geografická cestopisná literatura se vyznačuje zejména poutavým příběhem, který ji sám o sobě činí populární. Příběh je postaven často na autentickém prožívání dané situace a objevují se v něm i zajímavosti konkrétního místa, čímž je naplněna naučná složka literatury, často pro čtenáře nenápadnou a zábavnou formou. Takový přístup by měl být uplatňován i při psaní výukové příručky pro mládež.

Mezi nejznámější, nejpoblárnější a dost možná i nejčtenější autory cestopisné literatury zasazené do prostředí Amerik patří jednoznačně Leoš Šimánek se svými četnými díly, mezi která patří fotografické publikace, cestopisy i dobrodružné romány. Tato díla byla podrobena analýze z pohledu běžné populace. Podstatou analýzy bylo zjistit, v čem tkví velká obliba a úspěch těchto knih. Leoš Šimánek žil několik let v severoamerickém státě Kanada a o této době vzniklo velké množství jeho publikací. Autor této práce zkoumal, zda se v oblíbených knihách nachází znaky, kterými by se mohl nechat inspirovat i ve své příručce pro žáky základních škol. Jednalo se o publikace **V kanadské divočině** (Šimánek, 2011), **Na kanadském severu** (Šimánek, 2007), **Kanada: život v divočině** (Šimánek, 1998). Po obsahové stránce Leoš Šimánek ve svých knihách uplatňuje vlastní zážitky, které kategorizuje do jednotlivých kapitol, často nazvaných dle stěžejního zážitku příběhu. V obsahu pod někdy až poetickými hesly si jen stěží představíme, o čem se v kapitole dočteme. Přesto je zjevné, že poutavé

příběhy z reálného života budí ve čtenáři zájem. Proto by mohla výuková příručka probudit obdobný zájem také u žáků díky autorovu vlastnímu americkému putování a skutečným zážitkům.

Nejmarkantnějším znakem knih Leoše Šimánka jsou úchvatné fotografie, které často zabírají celou dvoustranu, jako je tomu také v knize **Americkým západem** (Šimánek, 2003). Velkou část pozornosti tak strhává grafická složka publikací, která je umocněna ještě netradičním větším čtvercovým formátem knih. Výsledkem je autentičtější vtažení do atmosféry dané krajiny a prohloubení celkového dojmu z fotografie. Tedy přesně to, o co by měl pedagog usilovat u svých žáků nejvíce. Během autorovy vlastní cesty vzniklo velké množství fotografického materiálu americké fauny i flóry, které může samo o sobě velmi obohatit samotnou příručku. O některých dílech Šimánka proto mluvíme spíše než o cestopisné knize o obrazové publikaci.

Americkým západem (Šimánek, 2003) popisuje mezi řádky svých příhod Kalifornii, Mexiko s problematikou uprchlíků, povrchy amerického kontinentu – pouště, pohoří Sierra Nevady s nejvyšší horou, Yosemiteký národní park, ale i místní kulturu, zvyky a zejména Američany, se kterými se autor setkal osobně během svého rodinného cestování. Šimánek zde popisuje konkrétní trasu, a sice přes 4 000 km dlouhou koňskou stezku vedoucí po hřebenech pohoří Sierra Nevady od hranic Mexika a Kalifornie až na hranice státu Kanada. Této osy se drží celé vyprávění, které doplňuje svými postřehy. Poměrně často naráží autor na typické znaky Ameriky, umí přiblížit pomocí krátkých zmínek zdejší život či přístup místních lidí k cizincům (ten je často mnohem lepší než v České republice). Bohužel se témata i navštívená místa velmi často střídají, pro nepozorného čtenáře může být obtížné sledovat rychlé plynutí příběhu.

Nehledě na to, že Šimánek zapomíná popisovat, kde se dané místo, o kterém vypráví, nachází a nezkušený laik si jen těžko bez atlasu představí, kde místo na mapě je, potažmo ve kterém státě.

Samotné obrazové publikace od Šimánka neobsahují mnoho textu, ten zde má pouze doplňující funkci. Podobný formát zvolila ve svých publikacích i Lenka Špillarová a Václav Špillar v rámci cyklu svých cestopisných knih. Každé z děl se věnuje určitému tématu. Pokud se chceme dovědět obecné informace, Špillarová nás neuspokojí. Kalifornií, podobně jako u Šimánka, začíná i **Amerikou cestou necestou** (Špillarová, 2007). Na rozdíl od **Amerického západu** (Šimánek, 2003) popisuje cestování po typických státech bohatých na pohoří a kaňony, tedy místa v Kalifornii, Utahu, Novém Mexiku, Nevadě. Přesto mají publikace stejné jádro, a to cestování a popis Divokého západu, stejně jako bude ve výukové příručce.

V knize Špillarová (2007) nalezneme zmínky například o Las Vegas, národních parcích „Divokého Západu“ – Grand Teton, Grand Canyon, Zion, oblast Escalante, Monument Valley, Colorado, Sierra Nevada a spousta dalších. Zaměření Špillarové v jejím vyprávění je odlišné oproti knize **Americkým západem** (Šimánek, 2003). Zatímco Šimánek se věnuje o něco více lidské a kulturní stránce Ameriky, ve Špillarové (2007) se spíše dozvíme o místní fauně, flóře, slaňování do kaňonů a dobrodružných túrách autorů. Bohužel nad geografickými prvky se nepozastavuje vůbec, nebo jen minimálně. Knihu autor této práce řadí spíše mezi obrazové publikace vzhledem k tomu, že na 132 stránkách se objevuje přes 100 ilustračních fotografií.

Autor této práce věnoval pozornost i dalším publikacím Špillarové, které vyšly ve stejné ediční řadě Toulky světem. **Severní Amerika – Země kaňonů** (Špillarová,

2000) je starší publikací než předešlá zmiňovaná kniha. Patrný rozdíl na první pohled je v poměru textu k ilustracím, kterých je zde podstatně méně. Osa cesty ovšem i zde zůstává velmi podobná – západní USA, státy Nevada, Utah, Arizona a zejména jejich národní parky plné skalistých hor a hlubokých kaňonů. Příběh je bohatší o sjíždění řeky Rio Grande a jezera Lake Powell. Další knihou, o tři roky starší, je **Severní Amerika - V zajetí divočiny** (Špillarová, 2003), která vypráví podobný příběh z totožných států. Cestopis je opět hojně doplněn ilustracemi autorů ze západu USA, národních parků a kaňonů. Tentokrát se ovšem autoři podívali i do Yellowstonského národního parku a věnují se popisu této specifické vulkanicky aktivní krajiny. Poprvé se objevuje podrobný itinerář cesty, ze kterého se čtenář dozví, jaké vzdálenosti byly zdolány (téměř 10 000 km).

V klasičtějších cestopisech jako je například **Amerikou od severu k jihu** (Šimánek, 2004) můžeme sledovat patrné rozdíly od výše zmíněných publikací. Kniha má 216 stran, na první pohled je objemnější, naprosto převládá hlavní text, který je občas doplněn ilustrační fotografií. Autor cestopisu se věnuje popisu své dlouhé cesty z jednoho konce amerického kontinentu na druhý. Je logické, že nelze obsáhnout detailní údaje o jednotlivých státech a typech krajin. Šimánek je známý svým osobitým stylem psaní a jeho cestopisy se vždy více věnují domorodcům, jejich způsobu života a morálnímu etickému kodexu. Pro čtenáře je tedy kniha také zdrojem poznání, ale jde primárně o problematiku kultury, multikulturalismu, vzájemných rozdílů a soužití než o geografii. Toto zpracování není pro cíle diplomové práce zcela vhodné, lze předpokládat, že dlouhý nepřerušovaný text beze změn by žáci po určité době přestali vnímat. Z pohledu, kdy se nad konkrétní knihou zamýšlíme z hlediska vzdělávacího a

poznávacího, musíme závěrem shrnout, že každý čtenář si na konci příběhu odnáší spíše milé pocity z hezkého výletu než geografické poznatky o Americe. To ale samozřejmě nebylo prioritním cílem této publikace, která představuje svou cestu napříč celým americkým kontinentem. Podobným typickým cestopisem je **Vidět sekvoje, a zemřít** (Kostúr, 2008). Jako v jedné z mála knih je i zde text psán nikoli v kapitolách dle tématu či místa, ale formou deníku, kdy kapitola odpovídá jednomu dni. Autor, bývalý dřevorubec, popisuje své cestování do oblastí, kde roste netypická rostlina sekvojovec obrovský, tedy do státu Kalifornie, k pohoří Sierra Nevada a do místních národních parků. V začátku cestopisu se dozvídáme také informace o New Yorku, kde autor tráví první dny. Zmiňuje typické městské znaky, jako newyorské metro, světoznámé budovy, památky Manhattanu, apod. Po příjezdu na Západ USA autor projíždí státy Kalifornie, Utah, Nevada a Arizona a seznamuje čtenáře vzhledem ke svému povolání zejména s místní flórou, ale i vlastními postřehy z cizí země. Text je souvislý, občas doplněný sérií krajinných fotografií. Praktičtěji pojatá je publikace **Dobré ráno, Ameriko** (Brychta, Větrovský, 2007). Kniha má podtitul **Na cesty a pro cesty** a velmi usnadňuje práci případnému následníkovi, co se týče projetí popisovaných tras. Tabulky v přílohách a v úvodu každé z kapitol cestopis přibližují svou charakteristikou blíže k průvodci, nejedná se tedy o tradiční cestopis. Díky popisu cesty je zde podobnost s publikací Špillarová (2003). Z tabulek můžeme vyčíst denní zdolanou vzdálenost konkrétní trasy, vzdálenost jednotlivých výletů / výšlapů, čas strávený odpočinkem, ale i průměrné denní výdaje, použité prostředky, elevace či maximální dosaženou nadmořskou výšku. Celý cestopis je věnován cestování po Rocky Mountains v Kanadě i USA a je vyprávěn svérázným jazykem dvou mužských cestovatelů. Popisovány jsou

spíše zážitky z cest než zeměpisné informace. Na ty zde narazíme opravdu jen minimálně. Další netradiční cestopisnou literaturou s inovativními prvky je **Objektiv z USA** (Flanderková, 2007). Autorka je zpravodajkou České televize, která působila čtyři roky v USA, a publikace je doplněna DVD s reportážemi, které byly odvysílány v pořadu České televize *Objektiv*. Celá kniha sestává z 22 reportáží rozdělených do 3 kategorií dle tématu, kterým se zabírají, a sice Události, Místa a Lidé. Autorka se vrací do minulosti a přibližuje čtenáři důležité dějiny USA, komentuje i současnost a mezi typické americké skutečnosti vkládá své osobní postřehy a příběhy, čímž naplňuje formát cestopisu.

Požadovanému modelu se však už mnohem více přibližuje kniha **Moje kouzelná Kanada** (Tomsová, 2009). Od výše zmíněných se odlišuje tím, že se nejedná pouze o cestopis, ale také o průvodce, jak se vyjadřuje sama autorka o svém díle. Z hlediska formátu je její typ psaní více učebnicový - využívá vsuvky v textu či barevně odlišené části textu, což napomáhá čtenáři nepřehlédnout důležité informace a může mu i napomoci v zapamatování si těchto pojmů. Je známo, že vizuální stránka a ilustrace jsou během učení velmi důležité (Valenta, 1997). V příručce pro žáky by tyto pomocné grafické nástroje zcela jistě neměly chybět. Tato publikace má pro autora značný význam z hlediska formální stránky, způsob psaní tohoto díla považuje za důležitý moderní prvek.

Obsahově bližší je **Aljašský deník** (Konkolski, 2010), který je pojat jako vyprávění o cestování po Aljašce, které je doplněno velkým množstvím fotografií a propojuje jednotlivá navštívená místa i s historickými či kulturními fakty.

Zvláště v posledních letech stoupá množství cestopisů, které pojednávají o Jižní, případně Střední Americe. Publikace **Ola lama – Jižní Amerikou od rovníku k tučňákům** (Palátová, 2011) pojednává odlehčenou formou o cestování skrz celý jihoamerický kontinent. Zdůrazněna jsou jednotlivá navštívená místa, ale autorka neopomíná ani množství historických a geografických faktů, které celé vyprávění spojují a dodají čtenáři mnoho zajímavých informací. Velké množství fotografií zaujme čtenáře na první pohled.

Některé cestopisy se věnují pouze části kontinentu, jako je třeba **Z Quita do La Pazu na kolech** (Kaláb, Sobotka, 2013), kde autoři popisují pouze Ekvádor, Peru a Bolívii. Často se věnují historii a místním zvyklostem, což je podtrženo množstvím barevných fotografií, zachycujících zejména místní obyvatele. Slabou stránkou tohoto cestopisu je však fakt, že některé stránky jsou tvořeny pouze strohým textem bez výraznějšího členění, a tím mohou čtenáře rychleji unavit a na první pohled působit lehce zahlcujícím dojmem.

Jinak řešené jsou z hlediska vkládání fotografií třeba publikace od dua Mykiska, Mikysková, například **Jižní Amerikou přes stolové hory do Bolívie** (2007) nebo **Jižní Amerikou přes Patagonii k Orinoku** (2008). Autoři předělují textové části, které mají zhruba 10-20 stran, částmi fotografickými o přibližně stejné délce. Značná nevýhoda v tomto rozložení spočívá v tříštění čtenářovy pozornosti, kdy nejdříve čte velké množství textu, a následně jej čeká velké množství fotografií. Ze začátku úseku textu si ale čtenář už tolik nevybaví, a zároveň mu trvá, než si prohlédne fotografie. Snadno pak zapomene, o jakém úseku cesty vlastně pojednával text, a musí se v publikaci vracet. Tento styl vkládání fotografií do samostatných oddílů bohužel dodržují i další

cestopisné publikace, například **Zápisky z cest po Jižní Americe** (Šimková Broulová, Šimek, 2008) nebo **Pěšky, stopem, lodí Jižní Amerikou** (Mykiska, 1999), což značně snižuje přitažlivost pro čtenáře, který knihu možná odloží ještě před dočtením. Klasický problém s neustálým přetáčením stran nazpět se vyskytl třeba i u publikace **Jižní Amerika (nejen cestou Inků)** (Dvořák, 1997), kde je jedna dvoustrana věnována textu a následující pak fotografiím. Velkou nevýhodou je zde však umístění popisků k fotografiím na textové dvoustraně, které nutí při prohlížení každé fotografie přetáčet zpět a hledat, ke které z nich patří který popis.

O něco lépe pak působí **Jižní Amerika – Z Buenos Aires na Machu Picchu** (Nazarov, 2010). Text je proložen černobílými fotografiemi, na závěr publikace je pak vložena barevná příloha. Vyprávění se týká zejména místních obyvatel, způsobu jejich života a zážitcích během cestování, faktografických informací najdeme méně než v jiných publikacích.

Z grafického hlediska pak byla autorem zcela odmítnuta třeba koncepce publikace **Jižní Amerikou od severu k jihu** (Peclová, Slaba, 2000). Jde o velmi útlou knihu, ke které je na konci připojena fotografická příloha, jinak je však text prakticky nečleněný, pouze s tučnými nadpisy krátkých kapitol, a na první pohled tedy příliš nezaujme. Absence fotografií v textu pak svádí k přetáčení stránek pro pohled na fotografie v příloze a čtenář se tak v textu rychleji ztratí.

Poslední analyzovanou skupinou této kapitoly jsou průvodci popisující oblasti Severní Ameriky. V zásadě se mohou zdát stejnými, ale každé vydavatelství vypracovává své průvodce na trochu odlišných zásadách. Navzájem se liší zejména množstvím podrobností, do kterých zabíhají. V dnešní době je na trhu nepřehledné

množství těchto turistických průvodců. Z velkého množství publikací si autor vybral jednak takové, které nám poskytnou vyčerpávající informace, a jednak takové, podle kterých se autor sám orientoval na svých cestách. Samozřejmě je potřeba brát v potaz, že aktuálnost těchto průvodců je velmi krátká vzhledem k uvádění adres, telefonních čísel či číselných údajů.

Velice obsáhlým a dobře zpracovaným anglicky psaným průvodcem je **California & Nevada** (Lonely Planet, 1996) ze světově známé a oblíbené řady průvodců Lonely Planet. Kromě klasických turistických informací a potřebných přehledů se zde píše dlouhý úvod k daným dvěma státům. Můžeme si tak přečíst poměrně detailní informace o těchto tématech: historie státu, geografický vznik území, osídlení v minulosti a dnes, sociokulturní údaje, zemědělství, hospodářství, klima, podnebné pásy, fyzicko-geografický popis reliéfu, údaje o životním prostředí, flóra a fauna typická pro určité oblasti, národní parky, ale také politická situace v zemi, vládní ustanovení, místní populace, jazyky a typická kultura země. To vše předchází regionálnímu rozdělení státu a dál se průvodce věnuje stejně podrobně jednotlivým městům a jejich okolí. Kvantitě informací musela ustoupit grafická stránka a přehlednost publikace. Naopak tomu je v průvodcích z řady Nelles Guide – **USA – Východní pobřeží, Středozápad, jižní státy** (Nelles Guide, 1997a). Díky větší stručnosti je publikace na první pohled přehlednější. Obsahově je rozčleněna také odlišným způsobem. Kapitoly dělí do kategorií Země a lidé, zajímavosti, turistické informace a nejdůležitější kapitolu Cestování po východě USA, kde si cestovatel může nalézt z široké nabídky nejčastějších logicky sestavených tras tu svou a doví se, co by během svých cest neměl opomenout navštívit. V průvodci je téměř na 150 barevných

fotografií, které nezachycují pouze krajinu, ale i místní zvyky, obyvatelé či faunu a flóru. Samozřejmostí jsou také mapy. Ačkoli je publikace oproti LONELY PLANET (1996) mnohem stručnější, cestovateli se zmiňuje o nejdůležitějších informacích a zbytečně jej nezahlučuje. Ze stejné řady a stejným způsobem je zpracována publikace popisující západní USA. V **USA - Západní pobřeží, Skalnaté hory, Jihozápad** (Nelles Guide, 1997b) je velká pozornost věnována zejména národním parkům a přírodním poměrům, které Západu dominují, zatímco NELLES GUIDE (1997a) pojednává o průmyslových velkých městech Východu, jejich hospodářství, ekonomice a zběsilému velkoměstskému životnímu stylu uprostřed mrakodrapů a obchodních center. Z novějších publikací byla vybrána **Kalifornie** (Společník cestovatele, 2008). Ta podobně jako LONELY PLANET (1996) popisuje jen určitý stát, nikoli celou oblast jako publikace z řady NELLES GUIDE. Přesto se od LONELY PLANET (1996) odlišuje zejména svou strukturou, která je na první pohled mnohem členitější a přehlednější. Publikace nám představuje obrovské množství barevných fotografií, barevných schémat s vysvětlujícími popisy, mapami i dvoustránkovými velkými ilustracemi. Vedle nezbytných rad pro turisty a praktických informací pojednává průvodce o obecných údajích o Kalifornii, jižní a severní Kalifornii a zvláště o Los Angeles a San Franciscu a jejich okolí.

Malou zvláštností je pak publikace **Vítejte v Americe!** (Landsberg, 2009), která pojednává o čistě praktických záležitostech při pobytu ve Spojených státech amerických. Pro krátkodobé návštěvníky doporučuje nejlepší možnosti ubytování či stravování, pro dlouhodobé pak možnosti hledání práce či případně i způsobu získání tzv. Green card. Publikaci je možné zařadit mezi průvodce, i když neobsahuje

informace o geografii, zvláště pro její velké praktické využití, které je podtrženo příklady z praxe, které zabírají velkou část publikace a zaujmou už jen samy o sobě. Grafická stránka je však znatelně slabší, kniha je sice doplněna ilustracemi, ale mimo vhodně členěný text na první pohled nezaujme.

3.3 Vybraná didaktická literatura a vzdělávací dokumenty

Před vlastním psaním výukové příručky bylo potřeba prostudovat odborné didaktické a pedagogické materiály, které pomohou autorovy ubírat se při psaní práce správným směrem, pochopit smysl učebnic, využívat správné pedagogické metody pro motivaci žáka a pro jeho efektivní učení. V dnešní době se od tradičních postupů upouští, moderní pedagogika se více věnuje dítěti jako jednotlivci a upřednostňuje individuální přístupy. Odborných publikací na toto téma je dnes celá řada. Dle autora kvalitní a pro něj přínosné publikace jsou zejména **Učíme děti učit se** (Berger, Fuchs, 2009), **Aktivizační metody ve výuce** (Kotrba, Lacina, 2011), **Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP** (Grecmanová, Urbanovská, 2007), či **Metody aktivního vyučování** (Sitná, 2009). Díla mají společný záměr, a sice předložit modernímu pedagogovi množství aktivizačních přístupů tak, aby vyučování bylo co nejefektivnější a pro žáka zároveň motivační a přínosné. Publikace obsahují praktické rady pro přípravu na vyučování i návody a techniky rozvíjející žákův potenciál. Autor navíc u těchto publikací oceňuje srozumitelný jazyk, kterým jsou psány.

Velice přínosnou publikací pro psaní výukové příručky a zvolení co nejvhodnější struktury byla již výše zmíněná **Koncepce a tvorba učebnic** (Valenta, 1997) a **Učebnice: teorie a analýza edukačního média** (Průcha, 1998). Díky těmto publikacím

se autor dověděl, jak správně by měl strukturovat učebnici a čeho by se měl při jejím vytváření naopak vyvarovat.

Jelikož je výuková příručka zasazena do výuky zeměpisu, konkrétně regionální geografie, zaměřil se autor také na literaturu pojednávající o námětech, jak správně formulovat a jakým způsobem předkládat zeměpisné učivo. Tento cíl vhodně naplňuje dílo **Didaktika geografie II.** (Šupka, Hofmann, Matoušek, 1994). Od prvních dvou zmíněných autorů bylo vhodné také prostudovat dílo **Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie** (Šupka, Hofmann, 1990), které pojednává bezprostředně o specifikách výuky regionální geografie jako komplexní geografické vědní disciplíně. Stejnému tématu, vymezení pojmů a praktické výuce regionální geografie se věnuje také starší učební text **Základy didaktiky regionální geografie** (Pluskal, 1987). Velice přehledně je problematika regionální geografie zpracována v **Geografii makroregionů I. a II.** (Havlíček, Bičík, 2010a, 2010b).

Přínosem k tématu využití cestopisných příběhu ve výuce byly články v odborném zeměpisném časopise **Geografické rozhledy**, a to zejména články od Dany Řezníčkové (Řezníčková 2008a, 2008b).

V neposlední řadě nesměl autor opomenout vzhledem k cíli své práce důležité vzdělávací dokumenty České republiky sloužící ke stanovení jednotných zásad vzdělávání. Díky nim si ujasnil rozsah učiva zeměpisu i kompetence, které by měly být naplněny.

Nejnadřazenějším, ale také zároveň nejobecnějším a nejméně konkrétním kurikulárním dokumentem je **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice**, tzv. **Bílá kniha** (dále jen Bílá kniha). Tento dokument je vydaný

Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy České republiky (dále MŠMT). Bílá kniha nespecifikuje jednotlivé vědní obory, ke vzdělávání přistupuje jako k celku. Definiuje obecné cíle vzdělávání v České republice, pojednává například o jeho financování, o spolupráci na mezinárodní úrovni či o celkové strategii vzdělávací politiky v České republice. Daleko přínosnější pro autora této práce je **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání** (dále RVP ZV), taktéž dokument pravidelně aktualizovaný MŠMT, na jejichž webových stránkách je volně přístupný (RVP ZV 2013). RVP ZV již profiluje vzdělávání v jednotlivých etapách, pro potřeby této práce se jedná o základní vzdělávání. Výuka regionální geografie Ameriky spadá dle RVP ZV do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, učivo Regiony světa. Očekávané výstupy učiva pro žáka dle RVP ZV jsou následující:

- *rolišuje zásadní přírodní a společenské atributy jako kritéria pro vymezení, ohraničení a lokalizaci regionů světa*
- *lokalizuje na mapách světadíly, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojová jádra a periferní zóny*
- *porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států*
- *zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich (RVP ZV 2013, s. 66)*

Na ještě konkrétnější úrovni jsou postaveny tzv. *školní vzdělávací programy (ŠVP)*, které stojí na školské úrovni. Každá základní škola si vypracovává svůj vlastní ŠVP, dle kterého učí. ŠVP vycházejí z principů stanovených jak Bílou knihou, tak RVP ZV. Díky prostudování některých konkrétních ŠVP, které jsou volně přístupné na metodickém portále www.rvp.cz je autorovi známo, že probírané učivo pojednávající o kontinentu Amerika se probírá v 7. ročnících základních škol, a to i přesto, že každá ze škol má odlišnou hodinovou dotaci.

Na závěr se autor také nechal inspirovat nahlédnutím do některých úspěšně obhájených diplomových prací na katedře geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, které pojednávají o tématu regionální geografie, USA, Americe či tvorbě výukových příruček. Všechny tyto práce jsou uvedeny v kapitole Seznam použitých zdrojů a literatury.

3.4 Učebnice zeměpisu pro 2. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnázií

Zvláštní kapitolu se autor rozhodl věnovat diskuzi nad učebnicemi, které jsou určeny konkrétní cílové skupině, pro jakou bude následně vytvořena výuková příručka, tedy pro 2. stupeň základních škol a pro nižší ročníky víceletých gymnázií. Pro hodnocení učebnic zeměpisu byla použita kritéria dle odborné publikace **Koncepce a tvorba učebnic** (Valenta, 1997). Toto výsledné zhodnocení autorovi pomůže při utváření vlastní výukové příručky. Hodnocení vychází z Valentova rozdělení si

učebnice na textovou a mimotextovou složku. Podrobněji je celá metodika hodnocení učebnic popsána v kapitole Metodika diplomové práce.

První hodnocenou učebnicí je publikace nakladatelství Nová škola z roku 2008 **Zeměpis, 1. díl – Amerika, Afrika**. Učebnice je v klasickém A4 formátu, v měkkých listech a v příjemném tenkém provedení, obsahuje 95 stran. Na první dojem nás při jejím prolistování upoutá velká barevnost a přehlednost a poměrně hojně zastoupení ilustračních fotografií. Struktura kapitol není příliš členitá. Samotnému americkému kontinentu je zde věnováno pouhých šest kapitol rozdělených do těch nejzákladnějších témat – přírodní podmínky, obyvatelstvo, hospodářství, Severní Amerika, Střední Amerika, Jižní Amerika. Témata jsou pro žáka velice široká a po přečtení obsahu si pod nimi nelze představit žádné konkrétnější užší téma, ačkoli například látka o Severní Americe se nachází na osmi stranách. Obsahová stránka sice zahrnuje všechny důležité pojmy a informace, přesto se autorovi zdá linie učebnice chaotická a nepřehledná a skladba didaktického textu a definic nelogicky uspořádaná. Jednotlivé kapitoly vysvětlují na přeskáčku pojmy typické jednou pro Severní Ameriku, jednou pro Jižní Ameriku. Pro žáka, který se s těmito pojmy setkává poprvé, nemusí být řád této učebnice na první pohled jasný a v učivu může tápat. Témata se na stránce velmi rychle střídají a občas postrádají souvislost. Například Západu USA, který bude ve výukové příručce stěžejní, je v celé učebnici Nové školy věnována polovina jedné stránky. Informace jsou velice obecné.

Co autor v této učebnici hodnotí pozitivně, je grafická stránka. Dostatečné množství barevných fotografií vhodně doplňuje text, často však také představuje novou informaci, která ani není ve výukovém textu zahrnuta. Jednotlivé oblasti jsou

znázorněny na barevných mapkách, zbytečně dle mínění autora ubírají prostor pro zajímavější fotografie. Polohu oblastí můžeme žákům přiblížit během souběžné práce s atlasem. Díky aktivnímu přístupu si žák navíc látku spíše zapamatuje.

Výborným didaktickým doplňkem podporujícím motivaci žáků jsou zábavné hravé vsuvky mezi odborným textem. Jedná se o doplňovačky textů i tabulek, párování slov, kvízy či barevné symboly označující jakési bonusové zajímavosti. V dnešních moderních učebnicích se těchto motivačních hravých prvků objevuje stále více, bez ohledu na konkrétní vyučovaný předmět. Ukázkovým příkladem je učebnice od nakladatelství FRAUS **Zeměpis 7: Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia** (Dvořák, Kohoutová, Taibr, 2005). Tato učebnice obsahuje mezi výukovým textem velké množství samostatných úkolů pro žáky, doplňující otázky či barevně odlišená shrnutí toho nejdůležitějšího z probírané látky. Tzv. bonusové zajímavosti jsou na rozdíl od učebnice Nové školy nikoli v textu, ale ve zvláštním barevně odlišeném okraji stránky, což zvyšuje přehlednost publikace. Ačkoli formát celé učebnice je stejný jako u té předešlé, učebnice je na první pohled po otevření uspořádaná, svého čtenáře nemate a v textu se lze velmi rychle snadno zorientovat.

Obsahová stránka učebnice od nakladatelství Fraus je velmi podobná učebnici Nové školy. Objevují se stejná obecná témata – historie kontinentu, obyvatelstvo, povrch a přírodní poměry. Je však více prostoru věnováno jednotlivým regionům. Kapitola o Spojených státech amerických zabírá téměř takový prostor, jaký ve výše zmíněné učebnici celá část o Severní Americe. Ačkoli opět pro tuto práci stěžejní západní část USA zde nalezneme pouze ve zkratce.

Mezi graficky spíše hůře hodnocené učebnice patří třeba **Zeměpis světa 2** (Holeček, Janský a kolektiv, 2008) od Nakladatelství České geografické společnosti. Text je zde rozdělen do tří sloupců na každé stránce, což jej značně znehledňuje, navíc je poměrně chaoticky předělován velkým množstvím fotografií a mapek, a tím pádem může být žák zmatený z toho, kde vlastně text pokračuje. Jednotlivé části textu jsou podbarveny, ale malé písmo z učebnice činí pro žáky nevhodný a nepřehledný materiál. S nepřehledností textu se potýká také učebnice **Mimoevropské světadíly** (Demek, 2005) od nakladatelství ALBRA, kde je text členěn do mnoha oddílů, například „zapamatuj si“, „cvičení“ či „něco navíc“, ale spolu s členěním na sloupce a přerušováním fotografiemi a mapkami opět spíše zmate a žák si nemusí být jistý, kde text pokračuje a ve které rubrice se vlastně nachází. Navíc je přímo v samotném textu mnoho informací, které jsou zbytečně podrobné, kupříkladu přesný úhrn srážek v dané oblasti bez srovnání s oblastmi jinými, a žák tak může začít tyto pasáže přeskakovat a tím se v textu ještě snáze ztratit.

Pozitivně je z tohoto hlediska naopak hodnocena učebnice **Zeměpis 7 – Zeměpis světadílu pro základní školy** (Demek, Mališ, 2008) od nakladatelství SPN, kde je text opět proložen fotografiemi, ale přehledně je obtéká a tak není nutné hledat, kde pokračuje. V textu jsou podbarvené důležité informace a také komentáře k fotografiím, které přispívají k celkové přehlednosti. Celkové množství fotografií (dvě až pět na stránce) pak přispívá k udržení pozornosti žáka. Pracovní sešit, připojený k učebnici, však bohužel nedosahuje takových kvalit. Je pouze černobílý a obsahuje velké množství cvičení zaměřených pouze na faktografické znalosti, takže pokud žák není výjimečně talentovaný, musí si velké množství informací dohledat. Ačkoliv toto

vyhledávání přispívá k upevnění znalostí, je pracovní sešit členěn tak, že vyplnění každého cvičení zabere velké množství času, ale málo místa, a žák tak může získat dojem, že za svou práci nevidí žádný výrazný posun kupředu.

Z rešerše učebnic vyplývá, že absolutní důraz ve výuce Severní Ameriky, konkrétně USA, je kladen na obecná témata bez zabíhání do přílišných detailů. Dělení USA je zmiňováno pouze okrajově. O USA se mluví velmi významně v souvislosti s hospodářstvím a průmyslem celých Spojených států amerických. Závěrem autora je zhodnocení, že výuková příručka osvětlující žákům markantní rozdíly mezi západním a východním pobřežím USA a podávající ucelené informace prostřednictvím cestopisných prvků s využitím dnes moderních vsuvek a doplňků může efektivně doplnit poznatky žáků o americkém kontinentě.

4 METODIKA DIPLOMOVÉ PRÁCE

4.1 *Metodika hodnocení získaných podkladů*

Vlastní tvorbě výukové příručky s prvky cestopisu předchází získání potřebných informací a důkladné studium již existujícího materiálu. Nashromážděné materiály s cestopisnými prvky pojednávající o Americe a zeměpisné publikace byly nejprve podrobeny vzájemné analýze. Primárně si autor stanovil tyto základní body, které následně hodnotil – obsahová stránka díla, textová část a její srozumitelnost pro čtenáře, grafická podoba a zpracování, možnost využití konkrétních cestopisných prvků ve výuce. Celkové podrobné zhodnocení zdrojů je k nalezení v kapitole Diskuze s literaturou a pro větší přehlednost je rozděleno do jednotlivých kapitol dle typu zkoumané literatury. Autor si vyčlenil čtyři hlavní kategorie – odborná zeměpisná literatura, populárně naučná zeměpisná a cestopisná literatura, didaktická literatura a vzdělávací dokumenty a zeměpisné učebnice. V odborné zeměpisné literatuře autor hodnotí zejména strukturu díla, obsahovou stránku, pochopitelnost daného textu, přehlednost a grafickou část. U literatury s cestopisnou tematikou je hodnocena kromě obsahu a fotografických příloh také atraktivita díla, jeho čtivost, poutavost příběhu a autorův osobitý styl.

Během diskuze nad zdroji autor zhodnocuje již výše zmíněná pozitiva či negativa způsobu podání těchto informací, zjišťuje nedostatky a naopak si všímá metod vhodných pro cílovou skupinu výukové příručky. Vhodné metody k vytvoření výukové příručky autorovi napomáhá naleznout také studium odborné didaktické literatury a vzdělávacích dokumentů, díky čemuž lze dospět ke konkrétní představě, jak by měla

příručka pro žáky vypadat, jakým metodám se vyhnout a jaké metody naopak použít tak, aby vzdělávací účinek byl co nejefektivnější a výsledná příručka byla pro žáky přínosem i do budoucna, tedy aby si probírané učivo ne jen přečetli, ale zejména mu porozuměli a zapamatovali si jej.

Před rozbořem literatury se autor práce seznámil se samotným pojmem cestopisu, s jeho významem, historií a vývojem, a také s jeho charakteristikou a funkcí. Autor se zamýšlí nad možným využitím cestopisných prvků v pedagogické praxi, zda mohou pedagogickou příručku obohatit v pozitivním slova smyslu, případně zda mohou poskytnout žákům jistou určitou formu motivace k pochopení a naučení se probírané látky.

Velmi významným zdrojem podkladů pro vypracování cestopisné příručky jsou dvě uskutečněné studijní cesty autora do Spojených států amerických, na západní a na východní pobřeží. Skutečná fakta mísící se se zkušenostmi z cest, autentické příběhy, vlastní fotografický materiál, to vše lze výborně uplatnit v příručce pro žáky.

Samostatnou kapitolu tvoří diskuze nad zeměpisnými učebnicemi pro 2. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnázií, které obsahují učivo o Americe. Hodnocení těchto učebnic proběhlo na základě určení si kritérií dle Valentovy publikace **Koncepce a tvorba učebnic** (Valenta, 1997). Valenta zmiňuje jako stěžejní objekt k hodnocení učebnic vlastní strukturu učebnice, která se skládá ze dvou částí, části textové a mimotextové. Textová část se skládá z textu základního, který je dále rozšířen o text doplňující, případně vysvětlující. Mimotextová součást učebnice zahrnuje ilustrace, orientační a osvojovací prvky.

Základní textová část je nositelem hlavní didaktické informace a tvoří tedy jádro celé učebnice. Nalezneme zde základní termíny, definice a fakta, kterým by se žáci měli naučit. Problémem učebnic může být nesprávné odhadnutí množství předkládaných informací. V takovém případě dochází k zahlcení žáka přemírou podrobností a výsledný didaktický efekt je bohužel značně snížený. Základní text by proto měl být přiměřený věku žáků, přehledný, pochopitelný a logicky uspořádaný. Učebnice by vedle této základní složky měla obsahovat doplňující text, který, jak je patrné z jeho pojmenování, doplňuje základní informace. Pomáhá čtenáři s pochopením základních termínů, může jej i motivovat v didaktickém působení. Podobně působí i vysvětlující text, který může být v učebnicích zastoupen například formou grafů, pomocných tabulek, schémat, apod. Funkce vysvětlujícího textu je snaha o co největší prohloubení chápání učiva (Valenta, 1997).

Pro žáky zřejmě mnohem lákavější je mimotextová část učebnice. Ta zahrnuje vše, co doplňuje základní didaktické informace. Nejviditelnější částí jsou ilustrace. Proto je tato část žáky nejvíce vnímána a oceňována, a tak by neměla být opomíjena. Kromě estetické funkce pomáhají ilustrace podpořit v žákovi představivost, případně probouzí motivaci dovědět se o daném místě či jevu více informací. Způsob předkládání ilustrací by měl být v celé učebnici jednotný a jednotlivé ilustrace by měly vykazovat vysokou kvalitu (Valenta, 1997).

Osvojovací prvky, dle Valenty (1997) aparát organizace osvojování, mají za cíl podnítit samostatnou práci žáka s probíranou látkou. Nabízí například procvičování na konci kapitol, shrnutí, otázky, návody, apod. V těchto případech je velmi důležité nezapomínat na mezioborové vazby, které jsou zejména ve výuce zeměpisu častým

jevem, ať už se jedná o spojitost například s dějepisem či přírodopisem. Dalším aparátem provázejícím žáka učebnicí je tzv. orientační aparát. Díky němu se žák v učebnici snadno a rychle seznámí s jejím obsahem i strukturou a umí s ní samostatně pracovat (Valenta, 1997).

Na základě vydefinování si výše zmíněných hodnotících kritérií zeměpisných učebnic proběhla jejich vzájemná analýza a diskuze. Bodové hodnocení učebnic a případné vytváření pomyslného pořadí úspěšnosti učebnice se autorovi jevilo jako nekorektní vzhledem k odlišnému subjektivnímu vnímání každého jedince.

4.2 Metodika tvorby vlastní výukové příručky

Na základě zjištěných informací formou studia a rozboru literatury a dalších zdrojů (viz výše) bude vytvořena vlastní výuková zeměpisná příručka s prvky cestopisu. Při její tvorbě je potřeba brát v patrnost poznatky vyplývající z analýzy literatury a dalších zdrojů. Do příručky jsou zahrnuty také ty prvky cestopisu, které jsou vhodné pro žáky 2. stupně základní školy, a další metody, které probouzí v žákovi motivaci, kreativitu, zvědavost a další žádané prvky chování. Tyto metody pomohla nalézt rešerše odborné didaktické literatury.

Vzhledem k velkému množství zdrojů pojednávajících o americkém kontinentě a obrovské rozloze celé Ameriky, kterou lze jen těžko obsáhnout v jedné publikaci, se už samotná diskuze soustřeďuje o něco více na oblast Severní Ameriky. Cestopisná výuková příručka, jak napovídá hlavní cíl práce, bude aplikována konkrétně na území Spojených států amerických. Daná oblast Severní Ameriky byla vybrána také na základě reálných poznávacích cest, které autor sám uskutečnil. Své vlastní poznatky a

zkušenosti zúročí v tvorbě samotné výukové příručky, jejíž osu bude tvořit právě autorův příběh vyplývající z autentických cest.

První z cest autor podnikl v druhém ročníku studia na vysoké škole. Trvala tři měsíce a pobyt byl částečně pracovní a částečně turistický. V rámci těchto tří měsíců autor cestoval po vlastní ose zejména po východní a jihovýchodní části Spojených států amerických. Navštíveny byly státy New York, Massachusetts, New Jersey či Florida. Z měst pak New York City, Washington D. C., Boston a další menší města.

V závěru vysokoškolského studia podnikl autor další cestu do USA, tentokrát však s jasným cílem - nasbírat materiál vhodný k dokončení výukové cestopisné příručky. Pobyt trval jeden měsíc, byl čistě turistický a během této doby autor podnikl návštěvu západní části USA, zejména amerických národních parků. V rámci cestování po Západě byly navštíveny státy Kalifornie, Nevada, Utah, Arizona, Wyoming a Idaho. Z národních parků zejména Yellowstonský národní park, Grand Canyon, Yosemiteký národní park, Sequoia, Arches, Bryce Canyon, Zion. Z důležitých měst západního USA pak například San Francisco, Los Angeles, Las Vegas či Salt Lake City.

Díky vlastním cestám získal autor celkový obraz Spojených států amerických, je schopen propojit ve svém vyprávění podobu amerického průmyslu a obchodu ve velkých městech, zejména ve východní části USA, s popisem divoké přírody národních parků Západu. Tento celistvý ucelený dojem nyní může věrohodně prezentovat žákům prostřednictvím výukové příručky.

5 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

Předmětem zájmu této práce je zejména oblast Spojených států amerických. Stručná charakteristika zájmového území se tedy týká této oblasti spolu s krátkým úvodem k celému kontinentu.

Amerika je největší světadíl na západní polokouli a po Asii druhý největší světadíl na zeměkouli. Zabírá plochu 42,5 mil. km². Na západě ji omývá Tichý oceán, který se na severu zužuje do 75 km širokého Beringova průlivu, oddělujícího Ameriku od Asie. Na severu také Amerika zasahuje až za severní polární kruh k Severnímu ledovému oceánu. Fyziogeograficky k americkému kontinentu přiřazujeme i Grónsko, které však politicky patří k Dánsku. Na východě Ameriku omývá Atlantský oceán a na jihu sahá kontinent až k Magalhaesovu průlivu mezi pevninou a ostrovem Ohňová země.

Skrz prakticky celý kontinent prochází po západní straně pás pohoří, nazývaný Kordillery, v Jižní Americe pak Andy. V této hornaté oblasti jsou častá zemětřesení a výbuchy sopek v důsledku pohybu litosférických desek, které se pod Amerikou setkávají – severoamerické, karibské a jihoamerické. Kordillery také tvoří přirozenou bariéru proudění vzduchu od Tichého oceánu a na jejich úpatí v Kolumbii tak byly naměřeny nejvyšší průměrné roční srážky v Americe (Demek, 2005).

Ameriku můžeme rozdělit podle několika kritérií. Zaprvé na Severní a Jižní, kde hranici tvoří Panamská šíje, zadruhé pak z kulturního hlediska na Angloamerickou část na severu (bývalé kolonie Velké Británie a Francie) a na Latinskou Ameriku na jihu (bývalé kolonie zejména Španělska a Portugalska), oddělené severní hranicí Mexika.

Anglosaská Amerika zahrnuje dva nezávislé státy, Spojené státy americké a Kanadu. Obě země patří mezi nejvyspělejší a nejbohatší na světě. V roce 1994 se spolu s Mexikem sdružily do Severoamerické zóny volného obchodu (NAFTA), kde usilují o co největší odstranění cel a překážek volného pohybu zboží, aby tím dále zvyšovaly svou ekonomickou prosperitu (Dvořák, 2005).

Samotné Spojené státy americké jsou čtvrtým největším státem na světě, po Rusku, Kanadě a Číně. Kromě hlavního území mezi Kanadou a Mexikem je tvoří i Havajské ostrovy a Aljaška. Hlavní území pak lze rozdělit na tři různé přírodní oblasti, a to Kordillery, pásmo rovin v centrální části a Appalačské pohoří. Právě toto pohoří je nejstarší částí povrchu USA a dlouhým geologickým vývojem tak bylo způsobeno jejich značné ohlazení. Na východě Appalačské pohoří lemuje Atlantská nížina, která je hustě zalidněná. Na západě pak Appalačské pohoří přechází do pásma rovin, které tvoří zejména úrodná Mississippská nížina a na ni na severu navazující oblast Centrálních rovin, která je charakteristická typicky vnitrozemským podnebím. Na západě pak na Mississippskou nížinu navazuje oblast Velkých plošin, která se vyznačuje zejména nedostatkem srážek. Samotná řeka Mississippi, po které je úrodná nížina pojmenována, je čtvrtou nejdelší řekou na světě a zároveň nejdelší řekou USA. Je splavná pro námořní lodě až do 300 km od svého ústí do Mexického zálivu a pro USA má mnoho využití, například pro výrobu elektrické energie. Poslední velkou přírodní oblastí jsou pak Kordillery, které se dělí na Pobřežní pásmo a Skalisté hory, mezi nimiž najdeme suché náhorní plošiny, z nichž nejslavnější je zřejmě Coloradská plošina, na které se nachází známý Grand Canyon (Velký kaňon).

Z hlediska přírodní rozmanitosti se USA vyznačují mírným a subtropickým podnebným pásem, s velkým množstvím kvalitní zemědělské půdy, lesů a řek. Celkově tato rozmanitost podporuje turistický ruch v Americe, který je ještě podtržen velkým množstvím národních parků a chráněných oblastí, které přispívají k ochraně bohatství americké přírody (Demek, Mališ, 2008).

Obyvatelstvo USA je v drtivé většině tvořeno přistěhovalci, v zemi žije více než 275 milionů obyvatel a tento počet se každoročně zvyšuje až o několik milionů. Mezi obyvatelstvem převažují běloši (cca 80%), většinou původem z Evropy, přesněji z Británie a Irska. Odtud také pochází angličtina jako úřední jazyk USA. Další velkou skupinou jsou černoši (cca 15%), kteří jsou potomky bývalých otroků a největší zastoupení mají na jihu USA. Zvláštní a narůstající skupinu obyvatel tvoří Hispánci, pocházející z Latinské Ameriky. Mezi další skupiny obyvatel pak patří Indiáni (v USA označováni jako „native Americans“, tedy „původní“ nebo „rodilí Američané“) a Inuité, kteří žijí zčásti v rezervacích. Vysoká hustota zalidnění je typická pro východní pobřeží, okolí Velkých jezer na hranicích s Kanadou a pro pobřeží Tichého oceánu. Horské oblasti jsou naopak zalidněny velmi řídko (Voženílek, 2001).

USA jsou hospodářsky nejsilnější zemí světa a mají také nejvyšší podíl na mezinárodním obchodu. Země má příznivé přírodní podmínky a dostatek dobře dostupných surovin, navíc americký způsob života podporuje tvrdou práci a tím pádem i neustálý růst ekonomiky při snaze Američanů přiblížit se typickým americkým ideálům, tedy bohatým lidem, kteří se vypracovali vlastním úsilím.

Nejdůležitějším odvětvím pro hospodářství USA jsou služby, ve kterých je zaměstnáno přes 75% pracujících a které přinášejí 80% všech příjmů. USA tím

potvrzují typické ekonomické pravidlo, které dává do souvislosti zvyšující se vyspělost země a zvyšující se podíl osob pracujících ve službách.

V průmyslovém odvětví pracuje v USA přes 20% osob a jsou vyráběny prakticky veškeré průmyslové výrobky. Hlavní průmyslové oblasti jsou tři. První je severovýchodní oblast, která sahá od měst Boston a Baltimore až k jižním břehům Velkých jezer. Základem je zde výroba a zpracování oceli a železa spolu s automobilovým průmyslem a výrobou elektrotechniky. Druhou oblastí je pak jižní průmyslová oblast, která zahrnuje zejména stát Texas. Převládá zde chemický průmysl, zejména ve městech Dallas a Houston, kde hospodářský rozvoj podnítil i rozvoj kosmické techniky a souvisejících oborů. Třetí oblastí je pak průmyslová oblast při západním pobřeží USA, zejm. stát Kalifornie, která se rozvinula nejpozději a je pro ni charakteristická výroba letadel či elektroniky. Na celém území USA je také rozvinutý potravinářský průmysl.

V zemědělství pracují v USA pouze zhruba 2% osob, ale vzhledem k moderním a technicky dobře vybaveným rodinným farmám je vyráběno více potravin, než je stát schopen spotřebovat, a přebytky se pak vyvážejí prakticky do celého světa (Voženílek, 2001).

6 ROZBOR VLASTNÍ KONCEPCE VÝUKOVÉ PŘÍRUČKY PRO VÝUKU REGIONÁLNÍ GEOGRAFIE USA

Pro vytvoření výukové příručky byl vybrán program Microsoft Publisher 2010. Vytvoření příručky předcházelo seznámení se s počítačovým programem Microsoft Publisher 2010, který je součástí sady Office, a prostudování návodů tak, aby byl autor schopen text vsadit do programu, pracovat s ním, upravit jej a následně doplnit další objekty jako tabulky, barevné výplně či fotografie. Nejprve byla zvolena šablona, která bude po celou dobu tvorby příručky pro všechny stránky tvořit stejný základ, což dle autora zvyšuje přehlednost a zbytečně nerozsbíjí celkový dojem z výukových materiálů, a tudíž neodvádí pozornost a koncentraci žáků. V tomto ohledu se autor inspiroval prvky konkrétních učebnic zeměpisu zmíněných v kapitole Diskuze s literaturou, které mu připadaly vhodné a přehledné. Nakonec byla vybrána šablona připomínající svým typem nejvíce učebnici zeměpisu od nakladatelství FRAUS, která už v diskuzi byla hodnocena jako jedna z nejpřehlednějších a nejlépe zpracovaných. Hlavní a nejrozsáhlejší text je v širokém sloupci a k němu může být na stránce přidružená barevně odlišená část, ve které je hlavní text doplněn dalšími informacemi či rozvíjejícími zajímavostmi a obrázky.

Od počátku byla velká pozornost věnována také výběru barev. Základní šablona byla vybírána z palety nenápadných barev tak, aby nebyla příliš výrazná a nepoutala na sebe zbytečně pozornost. Dle mínění autora má barevné pozadí nenásilně doplňovat příslušný text, případně upozornit jen na nejdůležitější body. Z přednastavených

barevných škál byla vybrána ta, kde převládá žlutá barva na pozadí. Žlutá barva v příručce patří cestopisné části. Naproti tomu výukové stránky s odborným doplňujícím textem jsou na podkladu bílém. Toto rozdělení autor zvolil pro rychlou a snadnou orientaci v příručce. Po otevření příručky bude pro žáka ihned patrné, zda se nachází v cestopisné části vypravěče či ve výukové části. Výkladový a cestopisný text je v celé příručce pouze černý. V částech, které chtěl autor zdůraznit, se objevují různé barevné variace.

Po těchto technických začátcích byl rozmyšlen obsah a formát příručky. Autorova myšlenka na sestavení výukového materiálu byla taková, že cestopisný text bude střídavě doplňován odborným textem výukovým. Tím by měla být zajištěna neustálá pozornost žáka. Po výukové, pro žáka méně zajímavé, části se může těšit na další kapitolu autentického příběhu.

Prvotní autorův záměr byl takový, že pro absolutní přehlednost bude příručka sestavena tak, že vždy jedna celá strana bude věnována cestopisu, který je případně doplněn tematickými fotografiemi, a druhá strana výuce. Tím bychom po otevření příručky měli před sebou dvoustranu složenou v levé části z cestopisu a v pravé části z výuky. Bohužel se tento nápad ukázal jako špatně realizovatelný až během praktického vytváření samotné příručky v programu Publisher. Při snaze dodržet formát jedna stránka ku jedné byl autor nucen zkracovat cestopisný text, nebyl zde prostor pro použití všech vhodných fotografií, které by text doplnily. Problémem také bylo, že ačkoli byl cestopisný příběh rozdělen do logických kapitol, ani při sebevětší snaze nebylo možné dodržet jejich stejnou délku. V okamžiku, kdy jedna cestopisná kapitola zasahovala na dvě strany příručky, se stalo velkým problémem dodržení zamýšleného

formátu. Proto byl po zralé úvaze zvolen výsledný formát příručky, kdy vlastní cestopisný příběh, rozdělený do kapitol, je na téže stránce doplňován případnými rozvíjejícími texty a v logické návaznosti je prokládán výukovými stránkami věnujícími se vždy jednomu základnímu zeměpisnému tématu.

Aby příručka byla výukovou příručkou a ne pouhým cestopisem, musí obsahovat výukové prvky. Autor se při jejich použití nechal inspirovat jednak učebnicemi pro základní školy, jednak Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy a ŠVP ZŠ a jednak postřehy z didaktické literatury.

V cestopisné části jsou obsaženy zajímavé pojmy, které si mnohdy zaslouží být z výukového hlediska vysvětleny blíže, ale to by narušilo osu příběhu. Proto jsou tyto pojmy v cestopisné části tučně zvýrazněny. To je pro žáka signálem, že v pravé barevně odlišené části strany nalezne vysvětlení či případné doplnění pojmu. Mnoho pojmů vysvětluje autor už v kontextu cestopisné části, ale ne vždy příběh dovoluje delší rozvitou definici. Navíc opakované čtení pojmu a jeho případné doplnění o několik dalších informací či fotografií v žákovi upevňuje zapamatování si nového údaje.

Jak už bylo předesláno výše, cestopis je proložen výukovými stranami. Výuková strana nesmí být z motivačního hlediska souvislá, nestrukturovaná a fádní. Proto je obohacena o barevné vložené objekty. Důležité závěry jsou shrnuty v barevně odlišeném ohraničení, u podstatných věcí se objevují kreslené symboly, jejichž význam je vysvětlen v úvodu příručky. Tyto symboly byly vybrány z galerie klipartů v programu Microsoft Word 2010. Výukový text je také doplněn úkoly, otázkami a shrnutími, která donutí žáka přemýšlet o nově nabytých vědomostech, zopakovat si je a tím si je vštěpovat do paměti.

Oblasti, o kterých cestopis vypráví, si žáci budou po přečtení jednotlivých kapitol dohledávat v atlasech. Tím si dané místo zkonkretizují a lépe zapamatují. Získají také povědomí o rozmístění daných měst a států USA.

Výukový materiál musí naplňovat zásady Rámcového vzdělávacího programu pro základní výchovu (RVP ZV, 2013) a podat žákům informace, které jsou adekvátní absolvovanému ročníku. Díky studiu pedagogických dokumentů a dalších zeměpisných učebnic si autor stanovil jednotlivé okruhy kapitol, které následně zařadil do výukové příručky mezi cestopisné vyprávění, jak už bylo nastíněno výše. Jedná se o tzv. výukové listy, které zahrnují tyto okruhy: stručná historie kontinentu Amerika, jeho vývoj a rozložení na Zemi, objevitelé Ameriky a původní obyvatelé, USA a jeho osidlování, regiony USA podrobně, povrch, podnebí, vodstvo, obyvatelstvo a sídla, průmysl, hospodářství a ekonomika, vzdělání a věda, doprava, sport.

Inovativním zařazeným prvkem příručky je vlastní cestopisné vyprávění. To je založeno na zásadách cestopisu jako literárního žánru a na základě cenných podnětů získaných rešerší literatury s cestopisnými prvky. Obsahuje ohraničení příběhu, vypráví tedy o odjezdu i návratu domů do České republiky, což umocňuje pocity z toulání se cizí krajinou. Popisuje autorovy cesty, které v reálném životě opravdu vykonal. Dvě cesty ze západního i východního pobřeží USA jsou spojeny v příběhu příručky do jedné. Cestopisné vyprávění je založeno na subjektivním vnímání autora, jeho autentických pocitech z konkrétního místa, jeho postřehů, příhod, zážitků a jeho pohledu na detaily, kterých si všímá. Díky tomu se žák nedočítá pouze o holých faktech, ale noří se do příběhu, zapojuje svou vlastní fantazii, představuje si živě obrazy, o kterých se dočítá, prožívá cestu spolu s autorem. Příběhy mu mohou pomoci objasnit

jindy strohé, nic neříkající geografické definice. Později, když bude potřeba vzpomenout si na zeměpisné vědomosti, může vzpomínka na cestopisný příběh spoustu pojmů připomenout.

Cestopisné vyprávění bylo po dlouhém rozmýšlení poskládáno tak, jak autor skutečně cestoval. Rozdíl od skutečnosti je, že obě cesty nebyly uskutečněny najednou, ale postupně v rozmezí několika let. Přesun mezi Západem a Východem USA je v příručce proto domyšlen. Vzhledem k tomu, že je příručka rozdělena na západní a východní část s přejezdem mezi nimi, není tento fakt překážkou. Při zmínce o přejezdu ze západního pobřeží na východní pobřeží se alespoň autor může věnovat představení oblasti centrálních států USA a zahrne tak ve svém vyprávění celé Spojené státy americké.

Použitím a popsáním skutečného itineráře cesty je zachována logická posloupnost, jednotlivé kapitoly se v závěru odkazují na začátek kapitoly další, občas se vzájemně prolínají. První a zároveň větší část příručky je věnována Západu USA. Nejen, že autor tuto oblast více procestoval, ale také proto, že se mu zdá zajímavější, rozmanitější a můžeme na ní lépe demonstrovat většinu zeměpisných výukových témat. Oproti průmyslovému Východu sestávajícího z velkých měst se na Západě můžeme rozpovídat o měnících se typech krajín, časových pásmech, o variacích národních parků, proměnlivosti počasí i podnebných pásmech, o blízkosti k divoké přírodě i volně žijící zvěři. Tato oblast otevírá fyzicko-geografická témata, témata pohoří, vodstva, povrchu, fauny, flóry. Západoamerická příroda i monumentální přírodní útvary, které se zde nachází, jsou pro Evropany skutečnou raritou a nevšedním zážitkem. Východ je více celistvý, méně rozličný a pestrý, co se témat týče. Na druhou stranu nám dovolu-

mluvit o průmyslu, hospodářství, ekonomice, složení obyvatelstva a všudypřítomném multikulturalismu.

Neméně důležitým faktorem cestopisné části příručky je využití vlastního fotografického materiálu. Díky tomu se autor nemusel zabývat sháněním vhodných ilustračních příloh, které by doplňovaly cestopisný text, a zachycovaly skutečně to, o čem se v dané kapitole právě hovoří. Využití vlastních fotografií také usnadňuje zachování autorských práv v případě publikace fotografií. Žákovi pomohou fotografie v utváření si živé představy o probíraném tématu. Samozřejmě byly využity také fotografie z internetových zdrojů, ale v tomto případě se jednalo zejména o výukovou část. Zdroje všech těchto fotografií jsou uvedeny v kapitole Seznam použité literatury a dalších zdrojů.

7 ZÁVĚR

Autorovým hlavním cílem diplomové práce bylo vytvoření výukové příručky pro výuku regionální geografie USA na 2. stupni základních škol. Než přistoupil k naplnění hlavního cíle, vydefinoval si zásadní pojem cestopis, pro lepší pochopení se zabýval také jeho vývojem, charakteristikou a funkcemi a zamýšlel se nad tím, jak lze využít cestopisné prvky ve výuce zeměpisu.

Po rešerši potřebné zeměpisné odborné, populární, cestopisné a pedagogické literatury a materiálů byly naplněny veškeré předpoklady pro vytvoření vlastního výukového materiálu. Autor pro naplnění pedagogických zásad vycházel z odborné didaktické literatury a vzdělávacích dokumentů, jako je Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha (MŠMT 2001) a RVP ZV (2013). Také si definoval, jaké zásady by měla obsahovat standardní učebnice tak, aby byla naplněna její funkčnost, a jaké vhodné aktivizační výukové metody lze použít.

Autor se při vytváření výukové příručky držel zásad získaných během tvorby teoretické části diplomové práce a tyto zásady obohatil o svůj vlastní cestopisný příběh díky dvěma uskutečněným cestám po Spojených státech amerických. Kompletní výuková příručka je obsažena v kapitole Seznam příloh, a to pouze v tištěné verzi diplomové práce. Vytvoření příručky v programu Microsoft Publisher 2010 neumožňovalo z důvodu limitu velikosti ukládaného souboru vložení přílohy do elektronické podoby diplomové práce.

Autor pevně věří, že se mu podařilo vhodně naplnit cíle práce, které si vytyčil, a vzniklá příručka může být použita nejen jako ozvláštnění a zpestření výuky zeměpisu na

základních školách, ale díky mezioborovým vazbám také v dalších předmětech. Cestopisná výuková příručka může poskytnout na rozdíl od klasických učebnic nový rozměr výuky – nabízí komplexnější pohled na regionální geografii USA, díky provázejícímu příběhu má motivovat žáka k objevování nových informací, případně v něm vzbudit větší zájem o zeměpis i cestování. Díky svému pojetí je možné využít příručku také k rozšíření nejen zeměpisného obzoru v rámci mimoškolních aktivit.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

BATEMAN, G., EGANOVÁ, V. (1994): Encyklopedie Zeměpis světa. Columbus, Praha. 512s.

BATES, M. (1975): Jižní Amerika. Artia, Praha. 198 s.

BERGER, E., FUCHS, H. (2009): Učíme děti učit se - praktické využití poznatků o školní komunikaci, učení a prezentaci. Fraus, Plzeň. 112s.

BRYCHTA, M., VĚTROVSKÝ, P. (2007): Dobré ráno, Ameriko! Ostrov, Praha. 311s.

DEMEK, J., MALIŠ, I. (2008): Zeměpis 7: pro základní školy. SPN - pedagogické nakladatelství, Praha. 112s.

DEMEK, J. (2005): Zeměpis pro základní školy 7. Albra, Úvaly. 131 s.

DVOŘÁK, J., KOHOUTOVÁ, A., TAIBR, P. (2005): Zeměpis 7: Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia. Fraus, Plzeň. 128s.

DVOŘÁK, J., ŠPILLAROVÁ, L., HOŘÍNEK, S. (1997): Jižní Amerika: nejen cestou Inků. SH Progress, Jablonec nad Nisou. 135s.

FARB, P., WILKINS, E. (1975): Severní Amerika: Země a život. Artia, Praha. 199s.

FILIPOVÁ, L. (2009): Výuka regionální geografie Jižní Ameriky na VŠ – metodika multimediální výuky s ukázkami za stát Peru. Katedra geografie, PF JČU, České Budějovice, 83s.

FINDRA, J., PLINTOVIČ, I., GOMBALA, E. (1987): Slovník literárnovedných termínov. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. 410s.

FLANDERKOVÁ, P. (2007): Objektív z USA. Česká televize, Praha. 121s.

- FŇUKAL, M., ŠEBESTA, D. (2013): Regionální geografie Latinské Ameriky a Karibiku. Univerzita Palackého, Olomouc. 77 s.
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. (2007): Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP. Hanex, Olomouc. 178s.
- HAVLÍČEK, T., BIČÍK, I. (2010): Geografie makroregionů I. Geografické rozhledy, roč. 19, č. 3, s. 8-9, 17-18.
- HAVLÍČEK, T., BIČÍK, I. (2010): Geografie makroregionů II. Geografické rozhledy, roč. 19, č. 4, s. 20-21.
- HOLCOVÁ, M. (2001): Lidi 2. Šalvar, Brno. 195s.
- HOLEČEK, M., JANSKÝ, B. (2008): Zeměpis světa 2: učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia: Amerika, Asie. Nakladatelství České geografické společnosti, Praha. 75s.
- HÜBELOVÁ, D., CHALUPA, P. (2012): Latinská Amerika v přehledu a cvičeních. Mendelova univerzita, Brno. 172s.
- HYNEK, A., KOVAŘÍKOVÁ, L. (2003): Geografie Kanady. Masarykova univerzita, Brno. 206s.
- KALÁB, J., SOBOTKA, O. (2013): Z Quita do La Pazu na kolech: Ekvádor, Peru, Bolívie. CERM, Brno. 156s.
- KARPATSKÝ, D. (1997): Malý labyrint literatury. Albatros, Praha. 573s.
- KOLEKTIV AUTORŮ (1994): Lexikon zemí 5, Amerika (Severní, Střední, Jižní) a Karibik. GeoCenter, Praha, 92s.
- KOLEKTIV AUTORŮ (1998): Amerika - Od Aljašky po Ohňovou zemi. Vašut, Praha. 456s.

- KOLEKTIV AUTORŮ (2005a): Lexikon zemí světa. Kartografie, Praha. 223s.
- KOLEKTIV AUTORŮ (2005b): Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. Academia, Praha. 879s.
- KONKOLSKI, R. (2010): Aljašský deník. M. Švihálek, Šenov u Ostravy. 195s.
- KOSTŮR, J. (2008): Vidět sekvoje, a zemřít. Akcent, Třebíč. 175s.
- KOTRBA, T., LACINA, L. (2011): Aktivizační metody ve výuce – příručka moderního pedagoga. Barrister & Principal, Brno, 185s.
- KREJČÍ, J. (2013): Česko-anglická výuková příručka k výuce regionální geografie území Kanady na 2. stupni ZŠ. Katedra geografie, PF JČU, České Budějovice, 116s.
- LONELY PLANET (1996): California & Nevada. Lonely Planet, Hawthorn. 839s.
- MARK LANDSBERG, O. (2009): Vítejte v Americe!: příručka pro všechny, kteří chtějí Ameriku navštívit, studovat zde nebo žít. Tribun EU, Brno. 341 s.
- MOCNÁ, D., PETERKA, J. (2004): Encyklopedie literárních žánrů. Paseka, Praha. 699s.
- MYKISKA, M., MYKISKOVÁ, B. (2008): Jižní Amerikou přes Patagonii k Orinoku. MTM, Praha. 191s.
- MYKISKA, M., MYKISKOVÁ, B. (2007): Jižní Amerikou přes stolové hory do Bolívie. MTM, Praha. 169s.
- MYKISKA, M. (1999): Pěšky, stopem, lodí Jižní Amerikou. Knižní klub, Praha. 119 s.
- NAZAROV, P. (2010): Jižní Amerika: z Buenos Aires na Machu Picchu. Nová Forma, České Budějovice. 171s.

- NEDOROSTOVÁ, A. (2011): Cestopis jako praktická pomůcka ve výuce regionálního zeměpisu na 2. stupni ZŠ (na příkladu výuky Jihozápadní Asie). Katedra geografie, PF JČU, České Budějovice, 153s.
- NELLES GUIDE (1997a): USA – Východní pobřeží, Středozápad, jižní státy. Geomedia, München. 255s.
- NELLES GUIDE (1997b): USA - Západní pobřeží, Skalnaté hory, Jihozápad. Geomedia, München. 255s.
- OHLER, N. (2003): Cestování ve středověku. H&H, Jinočany. 516s.
- PALÁTOVÁ, E. (2011): Ola lama: Jižní Amerikou od rovníku k tučňákům. Jota, Brno. 237s.
- PAVLŮ, R. (2000): Státy Jižní Ameriky – sever. CERM, Brno. 16s.
- PECLOVÁ, K., SLABA, R. (2000): Jižní Amerikou od severu k jihu. IEC, Jihlava. 103s.
- PLUSKAL, M. (1987): Základy didaktiky regionální geografie. Univerzita Palackého, Olomouc. 118s.
- POJMAN, J. Z. (2010): Skotský deník. Agrofin, Praha. 176s.
- PRŮCHA, J. (1998): Učebnice: teorie a analýzy edukačního média. Paido, Brno, 148s.
- ROZHONĚ, V. (2005): Čeští cestovatelé a obraz zámoří v české společnosti. Skřivan, Praha. 317s.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2008a): Čtení v hodinách zeměpisu (6. díl). Geografické rozhledy, roč. 18, č. 1, s. 14, 19.
- ŘEZNÍČKOVÁ, D. (2008b): Čtení v hodinách zeměpisu (7. díl). Geografické rozhledy, roč. 18, č. 2, s. 14, 19.

- SITNÁ, D. (2009): Metody aktivního vyučování. Portál, Praha. 150s.
- SOUKUPOVÁ, L. (2013): Interaktivní česko-anglický výukový program k výuce regionální geografie Ameriky (státy USA) na 2. stupni ZŠ. Katedra geografie, PF JČU, České Budějovice, 108s.
- SPOLEČNÍK CESTOVATELE (2008): Kalifornie. Euromedia Group – Ikar, Praha. 660s.
- STANĚK, M. (2012): Moderní trendy ve výuce zeměpisu 2. stupně ZŠ na příkladu učiva "Země ve vesmíru". Katedra geografie, PF JČU, České Budějovice, 100s.
- SVATOŇOVÁ, H., KOLEJKA, J., CHALUPA, P., HÜBELOVÁ, D. (2010): Zeměpis: Putování po světadílech 1. díl: Amerika, Afrika. Nová škola, Brno. 95s.
- ŠIMÁNEK, L. (1998): Kanada: život v divočině. Fox, Nově město nad Metují. 134s.
- ŠIMÁNEK, L. (2004): Amerikou od severu k jihu: na dobrodružné cestě ze Severního ledového oceánu do Ohňové země. Action-Press, Praha. 216s.
- ŠIMÁNEK, L. (2007): Na kanadském severu: zpátky do divočiny. Action-Press, Praha. 120s.
- ŠIMÁNEK, L. (2003): Americkým západem: pěšky na koních od Mexika do Kanady. Action-Press, Praha. 118s.
- ŠIMÁNEK, L. (2011): V kanadské divočině: o životě ve srubu u jezera Clark. Action-Press, Praha. 160s.
- ŠIMKOVÁ BROULOVÁ, K. (2008): Zápisky z cest po Jižní Americe. Mladá fronta, Praha. 157s.
- ŠLÉGL, J. a kol. (2003): Světová pohoří. Euromedia Group, Praha. 176s.

ŠPILLAROVÁ, L., ŠPILLAR, V. (2000): Severní Amerika: Země kaňonů. SH-Progress, Jablonec nad Nisou. 142s.

ŠPILLAROVÁ, L., ŠPILLAR, V. (2003): Severní Amerika: V zajetí divočiny. SH-Progress, Jablonec nad Nisou. 143s.

ŠPILLAROVÁ, L., ŠPILLAR, V. (2007): Severní Amerika: Amerikou cestou necestou. SH-Progress, Jablonec nad Nisou. 131s.

ŠUPKA, J., HOFMANN, E. (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. Masarykova univerzita, Brno, 66 s.

ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, A. (1994): Didaktika geografie II. PF MU, Brno, 59s.

TINDALL, G.B., SHI, D.E. (2008): Dějiny Spojených států amerických. Nakladatelství Lidové noviny, Praha. 904s.

TOMSOVÁ, L. (2009): Moje kouzelná Kanada: průvodce a cestopis. Společnost přátel Kanady, Praha. 198s.

VALENTA, M. (1997): Koncepce a tvorba učebnic. Netopejr, Olomouc. 64s.

VOTÝPKA, J., JANOUŠKOVÁ, J. (1987): Severní Amerika. SPN, Praha. 410s.

VOŽENÍLEK, V., MAHROVÁ, M., FŇUKAL, M. (2001): Zeměpis 3: zeměpis oceánů a světadílů (2): Amerika, Asie, Evropa. Prodos, Olomouc. 134s.

Internetové zdroje:

(1) Cestování po USA (2013-11-16)

<http://www.cestovani-po-usa.cz/>

- (2) Hedvábná stezka (2013-11-16)
<http://www.hedvabnastezka.cz/zeme/amerika/>
- (3) Chci do Ameriky (2013-11-16)
<http://chcidoameriky.cz/>
- (4) Metodický portál RVP (2013-09-01)
<http://rvp.cz/>
- (5) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (2013-09-01)
<http://www.msmt.cz/>
- (6) Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (2013-12-26)
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/index.html
- (7) Nakladatelství Fraus (2013-09-05)
<http://www.fraus.cz/>
- (8) Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (2013-09-01)
<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>
- (9) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2013-09-01)
<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>
- (10) Wikipedie, otevřená encyklopedie (2014-04-20)
<http://en.wikipedia.org>
- (11) World atlas (2013-12-26)
<http://www.worldatlas.com/aatlas/populations/ctypopls.htm>
- (12) Zeměpisný portál (2014-04-20)
www.zemepis.com

(13) Zeměpis USA (2014-04-20)

<http://www.zemepis.net/zeme-usa>

Zdroje pro obrazový materiál výukové příručky:

(V případě, že zde příslušný obrázek není uveden, jedná se o autorův vlastní fotografický materiál, či vlastní vytvoření mapky v programu Malování.)

Obr. 1: Socha svobody (New York) (2014-05-10)

<http://www.kras.nl/vakantie/amerika/reis-36328/rondreis-amerika-new-york-great-western-highlights>

Obr. 3: Vlajka USA (2014-05-10)

<http://www.vlajky-statu.cz/severni-amerika/usa-206.htm>

Obr. 4: J. F. Kennedy (2014-05-10)

http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Fitzgerald_Kennedy

Obr. 5: Imigrační kontrola (2014-05-10)

<http://mojeprachy.webnode.cz/usa/vse-o-usa/imigracni-urednik/>

Obr. 6: Kontinent Amerika (2014-05-10)

<http://www.maps-continents.com/maps/north-america.jpg>

Obr. 7: Indián (2014-05-10)

<http://21stoleti.cz/blog/2012/02/02/indiani-prisli-ze-sibire/>

Obr. 8: Eskymák (2014-05-10)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Eskym%C3%A1ci#mediaviewer/Soubor:Inuit_man_by_Curtis_-_Noatak_AK.jpg

Obr. 9: Dělník (2014-05-10)

https://www.google.cz/search?q=americky+dolar&tbm=isch&ei=_rDVU669MefZ4QTlIGICA#q=american+wood+freaming+carpenter&tbm=isch&facrc=_&imgdii=_&imgrc=BSEK5leNa5cy3M%253A%3B7fRUa6gQLkAzM%3Bhttp%253A%252F%252Fcarpenters.regionaldirectory.us%252Fframingcarpenter720.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fcarpenters.regionaldirectory.us%252Fabout.htm%3B480%3B720

Obr. 10: Americký dolar (2014-05-10)

<http://byznys.ihned.cz/c1-62305770-amerika-obnovila-stejny-pocet-pracovnich-mist-jako-pred-krizi-a-dolar-posilil>

Obr. 12: Tropické ovoce (2014-05-10)

http://rysava.websnadno.cz/prirodoveda_5.roc/subtropicky_pas.htm

Obr. 13: Vegetační pásy Severní Ameriky (2014-05-10)

<http://www.4zscheb.cz/elearning/zemepislearning/amerika3/amerika3vyklad.htm>

Obr. 15: San Andreas (2014-05-10)

<http://www.geo.de/GEOLino/natur/wieentstehenerdbeben62942.html?t=img&p=2#content>

Obr. 18: Kryštof Kolumbus (2014-05-10)

https://www.google.cz/search?q=krystof+kolumbus&es_sm=93&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=JmXVU5OgHMLF7Abtu4DQCw&ved=0CAgQ_AUoAQ#facrc=_&imgdii=_&imgrc=G5O39LD9gxuegM%253A%3BYsa7ognvKKX5LM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.modely-lodi.cz%252Fimages%252F793px-Columbus_Taking_Possession.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.modely-lodi.cz%252Fhistorie_lodi.html%3B792%3B315

- Obr. 19: Vikingové (2014-05-10)
<http://www.dailymail.co.uk/news/article-469425/Father-son-treasure-hunters-discover-Viking-treasure-worth-1m.html>
- Obr. 21: Odliv, příliv (2014-05-10)
<http://zviratkamodreplanety.blog.cz/0811>
- Obr. 22: Emigranti plovoucí do Ameriky (2014-05-10)
<http://www.gjenvick.com/Immigration/EllisIsland/1904-PhotographsOfEllisIslandImmigrants.html#axzz2nEvLNDdS>
- Obr. 23: Ellis Island (2014-05-10)
https://www.google.cz/search?q=ellis+island&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=fbXVU6KvJcan4gT9woHADg&ved=0CAcQ_AUoAg&biw=1366&bih=612#facrc=_&imgdii=_&imgrc=sVdFG7EdpmDiMM%253A%3BBbaq8Hfw2JABJM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.history.com%252Fminisites%252Fellis-island%252Fbefore-and-after%252Faerial-after.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.history.com%252Finteractives%252Fellis-island%3B940%3B515
- Obr. 27: Zastoupení jazyků v Americe (2014-05-10)
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Amerika>
- Obr. 32: Chřestýš arubský (2014-05-10)
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ch%C5%99est%C3%BD%C5%A1ovit%C3%AD>
- Obr. 35: Velká jezera (2014-05-10)
<http://mapsof.net/map/map-of-usa-co>
- Obr. 36: Niagarské vodopády (2014-05-10)

- <http://www.niagarske-vodopady.info/?p=3>*
- Obr. 37: Obří hrnec Mumlava (2014-05-10)
- http://www.quido.cz/priroda/obrazky/mumlava_3_v.JPG*
- Obr. 55: Las Vegas (2014-05-10)
- <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.seventeenbullets.android.vegas>*
- Obr. 56: Ostrovy Hawaii (2014-05-10)
- <http://www.klima.cz/havaj.htm>*
- Obr. 57: Aljaška (2014-05-10)
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Alja%C5%A1ka>*
- Obr. 59: Mapa (2014-05-10)
- <http://zemepis-zspouchov.blog.cz/galerie/amerika/obrazek/76268626>*
- Obr. 63: Interstate (2014-05-10)
- <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:I-95.svg>*
- Obr. 66: Freeming (2014-05-14)
- <http://www.sloansmill.com/>*
- Obr. 68: Boeing (2014-05-14)
- <http://www.boeing.com.br/>*
- Obr. 69: Apple (2014-05-14)
- <http://www.piratesxxl.cz/mobilni-telefony/Apple-iPhone-6-evolution-1395>*
- Obr. 70: Filmový Oscar (2014-05-14)
- <http://www.jewwatch.com/jew-entertainment-hollywood-jewish-monopoly.html>*
- Obr. 72: Magmatický kotol pod Yellowstonem (2014-05-14)
- [http://atanova-zasuvka.blog.cz/1304/drimajici-supervulkan-pod-yellowstonem-je-vetsi-
nez-se-myslelo](http://atanova-zasuvka.blog.cz/1304/drimajici-supervulkan-pod-yellowstonem-je-vetsi-
nez-se-myslelo)*

- Obr. 75: Slavnostní rituál ukončení školy (2014-05-14)
<http://thechart.blogs.cnn.com/2010/07/28/adhd-teens-more-likely-to-drop-out/>
- Obr. 76: Diplom High school (2014-05-14)
<http://rosie2010.hubpages.com/question/91339/is-it-important-to-finish-high-school>
- Obr. 81: Řeka Missouri (2014-05-14)
<http://kids.britannica.com/elementary/art-88135>
- Obr. 82: Skot Longhorn (2014-05-14)
<http://vaquero.cz/plemena-krav/2011/2/18/clanky/texas-longhorn/>
- Obr. 83: Sběr obilí (2014-05-14)
http://ekonomika.idnes.cz/obili-je-mene-putinuv-zakaz-vyvozu-nahral-usa-for-eko-zahranicni.aspx?c=A100812_191801_eko-zahranicni_abr
- Obr. 84: Kukuřice (2014-05-14)
<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/315313-biopalivo-z-kukurice-je-pre-klimu-horsie-nez-benzin-tvrdi-studia/>
- Obr. 89: Válka sever proti jihu (2014-05-14)
<http://www.zskunratice.cz/ucitele/predmety-skolni-vzdelavaci-program/dejepis/dejepis-8-rocnik/obcanska-valka-v-usa-3997>
- Obr. 95: Těžba plynu (2014-05-14)
https://www.google.cz/search?q=ropa&tbm=isch&ei=l3DRU9zvM4mV7AaZx4GICA#facrc=_&imgdii=_&imgrc=q0BKoocJOQte4M%253A%3Bz_585J8CLgwDFM%3Bhttp%253A%252F%252Fmedia.investicniweb.cz%252Fphotos%252F2013%252F02%252F14%252F6716402ropa_1.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.investicniweb.cz%25

2F2013%252F2%252F21%252Fropa-plyn-v-usa-v-evrope-jak-dlouho-wti-nedozene-brent-kdy-se-dockame-levnejsiho-plynu%252F%3B700%3B464

Obr. 98 Americký prezident Barack Obama (2014-05-14)

http://www.businessinsider.com/obama-pbs-newshour-comments-on-syria-2013-8

Obr. 101 : Aligátor severoamerický (2014-05-14)

http://www.worldofreptil.com/?page_id=394

Obr. 102: Florida na mapě (2014-05-14)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Florida#mediaviewer/Soubor:Map_of_USA_FL.svg

Obr. 103: Miami (2014-05-14)

http://pt.wikipedia.org/wiki/Miami

Obr. 104 Vlajka Floridy (2014-05-14)

http://pt.wikipedia.org/wiki/Florida

Obr. 105: NBA (2014-05-14)

https://www.google.cz/search?q=basketbal+nba&espv=2&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=eOHUU6nLL6yS7AaXyoAo&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1242&bih=556#facrc=_&imgdii=_&imgsrc=FOTU_3rfrZUWUM%253A%3BgQJS6q2c9beKwM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.portablebasketballsystem101.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2013%252F06%252Fnba-logo.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.portablebasketballsystem101.com%252Fhistory-nba%252F%3B800%3B605

Obr. 106: Bostonská roztleskávačka (2014-05-14)

https://www.google.cz/search?q=usa+fans&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=_ujU4GqHu2O7QakhoDQDg&ved=0CAYQ_AUoAQ&biw=1242&bih=556#q=nba+cheerleaders&tbm=isch&facrc=_&imgdii=_&imgsrc=AvZdp9hFw_hF7M%253A%3BesNcp

3wYV10MIM%3Bhttp%253A%252F%252Fmedia-cache-
ec0.pinning.com%252F236x%252F22%252F7b%252Fc0%252F227bc060a24febb34f3d
8e726169cb78.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.pinterest.com%252Fballislife%2
52Fnba-cheerleaders%252F%3B236%3B335

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Výuková příručka pro výuku regionální geografie USA (str. 1- 60)